Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Dlouhodobé plánování rozvoje školství v Olomouckém kraji a jeho návaznost na výzvy grantových schémat vyhlašovaných Olomouckým krajem v rámci OPVK.

Tomáš Baženov

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Tomáš Baženov

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Dlouhodobé plánování rozvoje školství v Olomouckém kraji a jeho návaznost na výzvy grantových schémat vyhlašovaných Olomouckým krajem v rámci OPVK

Název anglicky

Long-term planning for the development of education in the Olomouc region and its relevance to the challenges of grant schemes initiated by the Olomouc Region within OPVK

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zjistit a zhodnotit, zda a jaká existuje souvislost a návaznost mezi dlouhodobými koncepcemi rozvoje školství v Olomouckém kraji (za roky 2003, 2006, 2008 a 2012), a jak navazují sledované dokumenty dlouhodobé koncepce rozvoje školství v Olomouckém kraji na vzdělávací programy financované z Evropských fondů, případně na samotné realizované projekty, které vzešly z výzev vyhlášených Olomouckým krajem v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Pro splnění stanoveného cíle je nutné vypracovat teoretickou část práce, která bude oporou navazující (vlastní) empirické části diplomové práce.

Metodika

Teoretická část diplomové práce proto (jako předpoklad zpracování části empirické), vychází z prostudování teoretické literatury, odborných zdrojů, pramenů, kronik, materiálů a dokumentů vztahujících se ke sledované problematice tak, aby bylo vymezeno základní pojmosloví vztahující se ke sledované problematice. Propojení mezi teoretickou a empirickou částí tvoří sekundární a komparativní analýza dat o dokumentech, výzvách a projektech vztahujících se ke koncepci rozvoje školství Olomouckého kraje. Cílem navazujícího, empirického, šetření diplomové práce je zjistit, jak vnímají tvorbu dlouhodobých koncepčních dokumentů rozvoje školství ve sledované lokalitě tvůrci těchto koncepčních dokumentů (tj. zástupci zřizovatelů škol) a komparovat jejich vnímání o tvorbě koncepčních dokumentů rozvoje školství s názory těch, komu jsou tyto dlouhodobé koncepce rozvoje školství Olomouckého kraje určeny (tj. se zástupci ředitelů škol) pomocí expertního a polostrukturovaných rozhovorů. Získaná data budou zpracována, analyzována, komparována, vyhodnocena a interpretována za účelem naplnění stanoveného cíle diplomové práce.

Doporučený rozsah práce

cca 60 – 80 stran textu

Klíčová slova

tradiční společnost, současná společnost, region, regionalistika, regionální rozvoj, školství, vzdělání, vzdělanost, vzdělávání, vzdělávací system, vzdělávací soustava, lidský kapitál

---

Doporučené zdroje informací

GIDDENS, A.: Sociologie. Praha: Argo, 1999. 595 str. ISBN 80-7203-124-4

KELLER, J., TVRDÝ, L.: Vzdělanostní společnost. Praha: SLON. 2008. 183 str. ISBN 978-80-86429-78-6

LIESSMAN, K. P.: Teorie nevzdělanosti. Praha: Academia. 2010. 127 str. ISBN 978-80-200-1677-5

OLOMOUCKÝ KRAJ: Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje. Olomoucký kraj.

Velký sociologický slovník: Praha: Karolinum. 1996.

VETEŠKA J., TURECKIOVÁ M. Kompetence ve vzdělávání, 1. vyd. Praha: Grada 2008. 160 str. ISBN 978-80-247-1770-8

WOKOUN R., MALINOVSKÝ J. A KOL., Regionální rozvoj, 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2008, 475 str. ISBN 978-80-7201-699-0

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Lucie Kocmánková Menšíková, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2014

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 13. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Dlouhodobé plánování rozvoje školství v Olomouckém kraji a jeho návaznost na výzvy grantových schémat vyhlašovaných Olomouckým krajem v rámci OPVK." jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2015 _____

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Lucii Kocmánkové Menšíkové, PhD. za vedení diplomové práce a cenné rady, které mi poskytla. Dále bych chtěl poděkovat všem dotazovaným za vstřícnost a ochotu při poskytování rozhovorů.

Dlouhodobé plánování rozvoje školství v Olomouckém kraji a jeho návaznost na výzvy grantových schémat vyhlašovaných Olomouckým krajem v rámci OPVK.

Long-term planning for the development of education in the Olomouc region and its relevance to the challenges of grant schemes initiated by the Olomouc Region within OPVK.

Souhrn

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, zda a jaká existuje souvislost a návaznost mezi jednotlivými dlouhodobými koncepcemi rozvoje školství v Olomouckém kraji a jak navazují na vzdělávací programy financované z Evropských fondů, případně na samotné realizované projekty, které vzešly z těchto výzev. Teoretická část práce vymezuje základní pojmy problematiky. Zabývá se systémem vzdělávací soustavy České republiky a systémem čerpání finančních prostředků z Evropské unie určených na rozvoj této soustavy. Z empirického výzkumu prováděného sekundární a komparativní analýzou dat jednotlivých dokumentů vyplynulo, že existuje vzájemná návaznost jednotlivých dokumentů rozvoje mezi sebou a s výzvami určenými k čerpání finančních prostředků z Operačního programu vzdělání pro konkurenceschopnost, což dokazuje, že dokumenty rozvoje školské soustavy Olomouckého kraje jsou vedeny koncepčně. Problémem se jeví malá schopnost jednotlivých žadatelů připravovat projekty určené k tomuto čerpání, tak aby mohly být realizovány.

Summary

The initial aim of this research was to identify if the appropriate correlation and continuity exist in individual long-term concepts for the development of education in the Olomouc region and how they follow the guidelines of educational programmes financed with European funds - eventually, to a single realized project based the original concepts. The theoretical portion of this work defines the basic aspects of the issue, to familiarize the reader with the policies of the educational system in the Czech Republic and also the system of drawing funds from the European Union intended for the development of such policies. This empirical study, conducted with a comparative analysis of individual documents, did reveal the mutual continuity of the individual documents and the policies designed to draw funds from the Operational Programme of Education for Competitiveness - proving that the documents for the development of the educational system in the Olomouc region are maintained based on the original concepts. What appears to be problematic is the ability of the individual applicants to prepare projects designed for the use of these funds, so that they can be implemented. The long-term planning and development of education in the Olomouc region and its continuity are based on the grant proposals announced by the Olomouc region within OPEC.

Klíčová slova: tradiční společnost, současná společnost, region, regionalistika, regionální rozvoj, školství, vzdělání, vzdělanost, vzdělávání, vzdělávací system, vzdělávací soustava, lidský kapitál,

Keywords: traditional society, contemporary society, region, regionalistika, regional development, education, process of education, education system, educational system, human capital,

Obsah

1 ÚVOD 4
2 CÍL A METODIKA 6
3 VZDĚLÁVÁNÍ V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI 9
3.1. Tradiční a moderní (současná) společnost 9
3.2. Vzdělávání, vzdělání, vzdělanost, kulturní kapitál 10
3.3. Vzdělávací soustava České republiky 13
3.4. Rozvoj vzdělávací politiky v Olomouckém kraji 15
4 REGION, REGIONALIZACE, REGIONALISMUS, REGIONÁLNÍ ROZVOJ, REGIONÁLNÍ POLITIKA 17
4.1. Vymezení a typologie regionů aplikované na Olomoucký kraj 18
4.2. Dokumenty regionálního rozvoje 20
4.3. Evropský sociální fond 21
4.4. Operační programy 22
4.5. Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost 23
4.6. Grantová schémata 24
4.7. Grantová schémata v Olomouckém kraji 25
5 SEKUNDÁRNÍ A KOMPARATIVNÍ ANALÝZA DAT Z DOKUMENTŮ, VÝZEV A PROJEKTŮ 27
5.1. Olomoucký kraj 27
5.2. Olomoucký kraj – poskytovatel vzdělání 28
5.3. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy olomouckého kraje 30
5.3.1. Dokumenty dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje 30
5.3.2. Struktura dosaženého vzdělání Olomouckého kraje v dokumentech rozvoje 35
5.3.3. Přehled nezaměstnanosti absolventů středních škol v Olomouckém kraji v dokumentech rozvoje 37
5.3.4. Výsledky SWOT analýzy školství v Olomouckém kraji 38
5.3.5. Optimalizace školské soustavy Olomouckého kraje v dokumentech rozvoje 40
5.4. Střednědobé návrhy a strategické směry rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje v dokumentech rozvoje 42
5.5. Výzvy a projekty týkající se vzdělávání v Olomouckém kraji 44
5.5.1. Výzvy grantových schémat v Olomouckém kraji v období 2007 – 2013 ... 45
6 EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ O VZNIKU DLOUHODOBÝCH DOKUMENTŮ PROSTŘEDNICTVÍM STRUKTUROVANÝCH ROZHOVORŮ 56
6.1. Výběr dotazovaných pro strukturované rozhovory 56
6.2. Průběh expertního a strukturovaných rozhovorů 58
7 ZÁVĚR 65
8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ 72
9 PŘÍLOHY 75

1 ÚVOD

Zpracováním tématu své diplomové práce „Dlouhodobé plánování rozvoje školství v Olomouckém kraji a jeho návaznost na výzvy grantových schémat vyhlašovaných Olomouckým krajem v rámci OPVK“, se chci zabývat problematikou plánování a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje a návazností této tématiky na čerpání finančních prostředku z Evropské unie ve školství.

Ve fungování soustavy českého školství se v poslední době objevilo velké množství rozporů. Ukazuje se, že úplně chybí koncepce, která by určovala, jak mají jednotlivé stupně školství fungovat, aby bylo zabezpečeno umísťování absolventů jednotlivých stupňů škol, a to ať už ze škol základních na střední školy technického směru, jejichž absolventi by jistě našli pracovní uplatnění v průmyslu, či u absolventů škol středních, kde absentuje podpora, která by podpořila rozhodování o dalším studiu na vysokých školách technického zaměření. Namísto toho se projevuje převis zájemců o gymnázia a střední školy humanitního zaměření, kam míří po ukončení základní školní docházky i ti žáci, kteří by v minulosti díky svému prospěchu na tento typ školy nebyli přijati. To vše se spolu s demografickým poklesem počtu žáků nastupujících na střední školy podílí na neustálém snižování počtu žáků nastupujících na střední školy obecně. Malé množství žáků nastupujících ročníků v souvislosti se stále platnou finanční platbou na žáka vlastně ani nedává ředitelům středních škol jinou možnost, než přijmout všechny zájemce o studium. A podobný problém se generuje i na školách vysokých, kde mnoho studentů studuje pouze pro získání titulu, bez jakékoli možnosti uplatnění studovaného oboru po ukončení studia. V souvislosti s tím, je jako na další problém poukazováno na samotný princip financování školství, související s počtem studujících žáků.

V současnosti probíhá na toto téma diskuse a uvažuje se o změně. Je to však problém dlouhodobější a nebude vyřešen v krátkém časovém horizontu, jak by bylo třeba. Jako o dalších problémech se hovoří o kvalitě vzdělávací soustavy vůbec, jednotných maturitních zkouškách, jejichž princip je jistě správný, ale finanční náklady na jejich realizaci jsou neodpovídající výsledku. Výše uvedené je jen zlomkem problémů, které současné školství řeší.

To jsou otázky, které se budu snažit v souvislosti se stanoveným cílem této práce zodpovědět. Hlavní její náplní je však rozbor dlouhodobých záměrů rozvoje školství Olomouckého kraje od roku 2003, tj. od vzniku prvního dokumentu včetně dalších tří zpracovaných, kdy poslední byl vydán v roce 2012. Jak tyto rozvojové plány reagují na uvedené problémy? A existuje vůbec nějaká smysluplná, dlouhodobá, navazující koncepce rozvoje školství? Nebo se jedná o jednotlivé dokumenty, které spolu nesouvisí? A jsou provázány jak mezi sebou, tak s obdobnými dokumenty celorepublikovými a grantovými schématy v OPVK vyhlašovánými Olomouckým krajem?

Rozvojové plány začaly vznikat v souvislosti se vznikem samosprávných krajů v roce 2000 a přechodem zodpovědnosti za školství v kraji na Krajské úřady. A také s povinností zřizovat školy střední Krajskými úřady. S vědomím toho, že ve vedení Odboru školství krajského úřadu neproběhly v období od počátku fungování do současnosti žádné podstatné změny (mimo výměny náměstka hejtmana pro školství po posledních krajských volbách), dala by se očekávat ve vydávaných dokumentech koncepce a návaznost. Ale je tomu tak? Zajímá mě ovšem i reakce tvůrců na neustále probíhající změny samotného Ministra školství, mládeže a tělovýchovy. Vždyť samosprávné kraje jsou, jak už z názvu vyplývá, ve věci zřizování a řízení škol nezávislé. Součástí diplomové práce je také porovnání koncepce a strategie rozvoje školství s vyhlašovanými výzvami grantových schémat Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost, vyhlašovanými Olomouckým krajem. Dalo by se očekávat, že tyto výzvy budou zaměřeny právě na výše uváděná témata a na školy, které nabízejí tolik potřebné technické obory. V současné ekonomické situaci, kdy se nedostává finančních prostředků na nákup nových technologií pro výuku a podporu jejich fungování obecně, by taková pomoc jistě byla všemi oceněna.

Toto téma jsem si pro svou diplomovou práci vybral také proto, že pracuji v jedné ze vzdělávacích příspěvkových organizací zřizovaných Olomouckým krajem. Rád bych prostřednictvím této práce zjistil, kterým směrem se vyvíjí vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji, jak je tento vývoj řízen a jaká je budoucnost školského systému v současné, nebo v pozměněné podobě. Výsledkem tedy bude zjištění, jaké jsou možnosti rozvoje školství v našem kraji, která by alespoň částečně přispěla k posouzení situace ve sledovaných oblastech vzdělávání.

2 CÍL A METODIKA

Cílem této diplomové práce je zjistit a zhodnotit, zda a jaká existuje souvislost a návaznost mezi jednotlivými dlouhodobými koncepcemi rozvoje školství v Olomouckém kraji, a jak navazují na vzdělávací programy financované z Evropských fondů, případně na samotné realizované projekty, které vzešly z výzev vyhlášených Olomouckým krajem v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Práce je rozdělena na dvě části – část teoretickou a část empirickou, která z části teoretické vychází a prohlubuje ji.

Teoretická část se skládá ze tří částí. První část je věnována pojmovému aparátu pro zpracovávanou oblast. V dalších částech je uveden stručný obsah a dány do souvislostí dokumenty týkající se dlouhodobého rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje a vývoj jednotlivých dokumentů vytvořených na toto téma v čase, tedy od roku 2003, kdy vznikl první z nich, do roku 2012, kdy byl vytvořen poslední, aktuální. Dalšími studovanými dokumenty jsou výzvy a výsledky grantových schémat vyhlašovaných Olomouckým krajem v rámci OPVK.

Empirická část vychází z poznatků části teoretické a je v ní nejprve prováděna sekundární a komparativní analýza dokumentů, zpracovaných v teoretické části. Další část se týká empirického šetření prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů, ve kterých jsou zjišťována data o dokumentech týkajících se dlouhodobé koncepce rozvoje školství v Olomouckém kraji, a to jednak od jejich tvůrců, a na druhé straně těch, kterých se dokumenty rozvoje týkají nejvíce - ředitelů škol. Bude sledováno, jak dokument dlouhodobé koncepce rozvoje školství v Olomouckém kraji vzniká, jestli plány v něm uveřejněn, jsou skutečně naplňovány, nebo zůstávají pouze napsané v dokumentu. Jestli jednotlivé rozvojové dokumenty na sebe navazují, a jak navazují na obdobné celostátní dokumenty. Jak reagují na současné potřeby školství, jeho restrukturalizaci a změny, které jsou nutné pro udržení alespoň stávající úrovně, která podle mnoha odborníků není valná.
Informace v empirické části diplomové práce jsou získané prostřednictvím spíše kvantitativního výzkumu, využívajícího zejména techniky komparativního studia, dokumentů týkajících se zvoleného tématu a techniky sběru dat pomocí rozhovorů.

V rámci těchto technik bude využívána komparativní analýza, syntéza a indukce. Komparativní analýza bude využívána například při analýze dokumentů a při analýze údajů získaných rozhovory. Syntézou budou shrnuty dílčí poznatky, k nimž dospějí zjištění komparativní analýzy, indukci zase v případě rozhovorů, kdy z jedinečných výroků či odpovědí dotazovaných je možné tvořit či usuzovat obecný závěr.

Mezi typické kvantitativní techniky sběru dat patří studium veřejných dokumentů. V rámci řešení úkolu diplomové práce jsem si jako stěžejní techniku zvolil sekundární a komparativní analýzu vybraných dokumentů dlouhodobého rozvoje školství v Olomouckém kraji a její následnou interpretaci.

Tuto techniku jsem zvolil, protože patří ke standardní aktivitě jak v kvalitativním, tak i v kvantitativním výzkumu. Při této technice dochází k opětovnému rozboru již shromážděných dat. Požadované informace jsou získávány ze zdrojů, které primárně nevznikly za účelem výzkumu. Postup primárně využívá úředních dokumentů. Otevírá přístup k informacím, které by se jiným způsobem těžko získaly. Zároveň druhou výhodu lze spatřovat v okolnosti, že data získaná analýzou a studiem dokumentů nejsou vystavena působení zdrojů a chyb nebo zkreslení, které vznikají při uskutečňování rozhovorů či dalších kvalitativních metod. Tato technika však s sebou také nese určitá rizika v podobě možné neúplnosti dokumentů a chybějících informací, či nepochopení a špatné interpretace ze strany badatele (Majer E, Majerová V., s. 180). Uvedený strukturovaný rozhovor umožní take získat data týkající se zvolené problematiky, která pomocí provedené sekundární a komparativní analýzy dat již není možné získat, a která sekundární a komparativní analýzu dat už provedenou vhodně doplní o data, která zkoumané dokumenty neobsahují.

Jako druhé doplňující výzkumné techniky využívám strukturovaného rozhovoru, označovaného také jako interview. Rozhovor s otevřenými otázkami se skládá z řady pečlivě formulovaných otázek, na něž mají jednotliví dotazovaní odpovědět. Tento typ rozhovoru umožňuje jednak bezprostřední styk tazatele a tázaného, kontrolu nad pokládanými otázkami, která je poměrně vysoká a poměrně vysokou míru kontroly nad

odpověďmi tázaného, a proto může dojít k lepšímu kvantitativnímu zpracování údajů než např. u nestrukturovaného rozhovoru (Majer E., Majerová V., s. 33).

Pro účely sekundární a komparativní analýzy, jak již bylo výše uvedeno, byly vybrány dokumenty Krajského úřadu Olomouckého kraje, na jejichž základě by měl probíhat rozvoj krajského školství. Rozhovory byly vedeny jak s tvůrci a realizátory dokumentů, tak i s těmi, kterých se týkají nejvíce, řediteli jednotlivých typů škol v Olomouckém kraji.
Cílem práce není nabízet východiska pro rozvoj vzdělávacího systému ať už v České republice, nebo v Olomouckém kraji, ale poskytnout náhled na vývoj a další směřování vzdělávací soustavy Olomouckého kraje v souvislosti s dokumenty, ve kterých by mělo být toto směřování zakotveno, a na jejich základě by mělo být podporováno.

3 VZDĚLÁVÁNÍ V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI

„Vědění je moc. Touto větou Francise Bacona začíná projekt moderny. Vědecké vědění a s ním spojené technologie od té doby nahrazují na všech úrovních tradiční instance výkladu a zmocňování se světa - náboženství, kulty, mystéria, mýty, magie a ideologie. Do žádné oblasti Života se od počátku rozvoje moderní společnosti nevkládaly takové naděje jako do vzdělání. Vzdělání byla utopie maloměšťanstva, že mezi námezdnou prací a kapitálem může existovat ještě třetí forma existence, vzdělání bylo nadějí dělnické třídy, která chtěla věděním dosáhnout moci, jíž jí nedaly nezdařené nebo nekonané revoluce, vzdělání bylo a je prostředkem, jehož pomocí se měly emancipovat a integrovat spodní vrstvy, ženy, migranti, lidé z okraje společnosti a utlačované menšiny, vzdělání se vnímá jako vytoužený zdroj v boji o stanoviště informační společnosti, vzdělání je prostředkem, který brání předsudkům, diskriminaci, nezaměstnanosti, hladu, AIDS, nehumánnosti a genocidě, vzdělání řeší vizi budoucnosti (Liessman, 2010, str. 37).

3.1. Tradiční a moderní (současná) společnost

Jak píše Keller v knize ***Úvod do sociologie***, společnost ve skutečnosti neexistuje. Vyjádřeno přesněji: společnost existuje, jen pokud se lidé chovají, jako kdyby skutečně existovala. Empiricky se však vyskytují pouze jednotliví lidé se svými zájmy a svým konkrétním jednáním. Hovořit o „zájmech společnosti“ či o „tlacích společnosti“ je sice běžné, avšak zavádějící. Antropomorfizace společnosti do podoby bytosti jednající účelově jako každý jiný jednotlivec, vede k naprosto falešným představám o charakteru společenského dění a zpravidla k velkým zklamáním co se týče výsledků tohoto dění. Hledáme-li skutečný subjekt „potřeb společnosti“, narážíme zpravidla na zájmy zcela konkrétních okruhů osob, zpravidla těch, kteří o „potřebách společnosti“ hovoří. Kategorie zájmů a potřeb společnosti mají své pevné místo v politické demagogii, sociologie však k nim musí přistupovat velmi obezřetně. Společnost není osoba, a pokud by jí byla, musela by, vzhledem ke své mentalitě, být patrně pod trvalým pěstounským dohledem. Uvědomíme-li si to, nebudeme v pokušení věřit, že „společnost si stanoví vždy jen takové úkoly, které dokáže zvládnout“ (Keller, 2010, str. 10).

Durkheim rozlišuje společnosti spočívající na solidaritě mechanické a společností se solidaritou organickou. Mechanická solidarita je vlastní tradičním společnostem, které byly jen nedostatečně centralizovaným konglomerátem menších, navzájem si podobných sociálních útvarů. Při nízce rozvinuté dělbě práce vykonával každý z těchto útvarů všechny činnosti nezbytné pro své přežití. Jejich vnitřní integritu zajišťoval silný tlak kolektivního vědomí, závazné normy působily represivně proti všemu, co ohrožovalo jednotu skupiny. S rozvojem dělby práce dochází ke specializaci a vzájemné odkázanosti útvarů, z nichž se společnost skládá. Jedinec se vymaňuje z tlaků své skupiny, solidarita částí je založena na vzájemné potřebnosti v rámci vyššího celku. Komplexnost nového systému je sice nesporným pokrokem vůči mechanické solidaritě, skrývá však v sobě nebezpečí anomie, tedy stavu, kdy specializace částí není dostatečně vyvažována zpětnou integrací (E. Durkheim, 1982, str. 46).

3.2. Vzdělávání, vzdělání, vzdělanost, kulturní kapitál

S těmito pojmy se každý setkává velmi často. Mnohdy jsou zaměňovány nebo slučovány. Vzdělávání, jak uvádí autor hesla Jiří Vymazal ve ***Velkém sociologickém slovníku***, je proces získávání vědomostí ve formě poznatků i určitých schopností a dovedností, spojený s úsilím o integraci do dané kultury a společnosti a o aktivní přispění k jejich rozvoji. Probíhá ve všech etapách životního cyklu člověka, ale v intenzívní a systematické podobě se koncentruje do období dětství a dospívání. V individuálním rozměru je vzdělávání tou součástí výchovy, která se nekoncentruje na seznamování se vzory jednání, na morální hodnocení, cvičení vůle apod. V psychologickém smyslu je vzdělávání typem učení (Vymazal in Velký sociologický slovník, 1996, str. 1417). Naproti tomu odlišný názor na vzdělávání Ivana Illicha cituje Anthony Giddens ve své ***Sociologii*** - Ivan Illich navrhuje osvobodit společnost od školy. Připomíná, že povinná školní docházka je poměrně nedávný vynález. Nevidí důvod se domnívat, že bychom ji museli přijímat jako něco nevyhnutelného. Jestliže školy nepodporují rovnost příležitostí, ani rozvoj individuální tvořivosti, proč by nemohly být v současnosti zrušeny. Netvrdí přitom, že by neměly existovat žádné formy vzdělávacích organizací. Vzdělání by podle jeho názoru mělo umožnit každému zájemci získání kvalifikace potřebné k seberealizaci - a to nejen v dětství, ale i v kterékoli jiné fázi života. Takový systém by umožnil, aby se znalosti šířily ve společnosti všemi směry a neměli na ně monopol

pouze specialisté. Kdo by se chtěl učit, ten by se nemusel podřizovat žádným osnovám a mohl by si vybrat, co by ho zajímalo (Illich in Giddens, 1999, str. 235).

„Vzdělání bylo od počátku motorem prudkých modernizačních změn, zároveň však také falešnou útěchou pro ty, co modernizaci tratili, jak se nestydatě říká těm, kteří neměli vzděláni a za svůj osud si tak mohli sami. Vzdělání funguje jako povzbuzující a uklidňující prostředek, současně mobilizuje lidi a zároveň je neustálými sliby lepších časů odvrací od toho, aby se mobilizovali. Vzdělání se vůbec nesmí zdařit, protože potom by bylo zřejmé, jak je omezené. Vzdělání není vhodnou kompenzaci ztracených utopií a už vůbec ne garantem bezproblémového fungování ekonomiky orientované na výkon. Proto jsou také vzdělávací zařízení v permanentní krizi, v pravidelných intervalech se musí vyhlašovat, že hrozí vzdělávací katastrofa, a kvůli permanentní reformě sílí reformní tlak na vzdělávací systémy (Liessman, 2010, str. 37). I když je tento názor velmi zajímavý, ne každý je schopen nebo ochoten se s ním ztotožnit. Na jiném místě knihy proto s pomocí Wilhelma von Humboldta uvádí Liessman jinou definici vzdělání. Pro Wilhelma von Humboldta, který je prototypem nepřítele všech reformátorů vzdělání, bylo vzdělání prostě nejvyšším úkolem našeho bytí. Definoval je ve své ***Teorii vzdělávání člověka*** památnou větou: *„Dát pojmu lidství v nás, ať už v čase našeho života, nebo za jeho horizontem, stopami živoucího působení, jež po sobě zanecháváme, co největší možný obsah"* (von Humboldt in Liessman, 2010, str. 52). Tato myšlenka podle Liessmana neznamená nic jiného, než propojení našeho já se světem vzájemným ovlivňováním. Tento koncept chtěl Humboldt učinit náplní vzdělání, čím se podle něj vyznačuje veškeré úsilí člověka. Z hlediska konečného smyslu je poznávající myšlení člověka vždy jen pokusem jeho ducha porozumět sobě samému, jeho jednání je projevem vůle být vnitřně svobodný a nezávislý. Člověk je aktivní bytost, a protože veškeré jednání a myšlení musí mít předmět, snaží se člověk obsáhnout ze světa co nejvíc a propojit se sebou tak těsně, jak jen může (Liessman, 2010, str. 54).

Vrcholem všeho tohoto snažení by měla být vzdělanost a vědění jako takové, jako všeobecná vlastnost národů a lidí vůbec. V ***Andragogickém slovníku*** autorů Jana Průchy a Jaroslava Vetešky je vzdělanost charakterizována několika způsoby: 1. jako pojem často používaný, ale nedostatečně vyjasněný. V obecném pojetí je tento termín chápán jako souhrn vyspělosti určité populace (národa, etnika, profesní skupiny), vznikající v důsledku kvalitního vzdělávání. Například vzdělanost českého národa se považuje za vysokou,

protože Češi mají vyspělé školství, kvalifikované pracovní síly, mezinárodně uznávané umělecké obory, bohatou historii apod. Takto hodnotí vzdělanost jednotlivých zemí OECD a Evropská unie. 2. vzdělanost se stanovuje jako míra funkční gramotnosti dospělých obyvatel v zemi. Ukazuje se přitom, že stupeň funkční gramotnosti v populaci není v jednoznačné korelaci s mírou dokončování určitého stupně školního vzdělávání, takže vzdělanost zřejmě nelze odvozovat jen z produktů formálního vzdělávacího systému. 3. vzdělanost populace lze vyhodnocovat také na základě toho, jaká je vzdělanostní struktura pracovníků v národním hospodářství, v jeho sektorech a regionech (Průcha, Veteška, 2012, str. 145).

V knize ***Teorie nevzdělanosti*** opět prezentuje Paul Liessman: *„Jak se zdá, vědění se stalo vzácným statkem. S námahou se získává, pečlivě hýčká a obětavě pěstuje. Ve skutečnosti se získávání uchovávání, rozdělování, předávání a využívání vědění provozuje podle modelu výroby libovolného zboží. Jen tak může docházet k tomu, Že například univerzity směle udávají nárůst své výzkumné práce v procentech. O poznání přitom jistě jít nemůže. A v protikladu k neustálému ujišťování o hodnotě vědění právě vědění není zpravidla nijak zvlášť ceněné, protože už bylo dávno oloupeno o náročnost kladenou na poznání. Dovolíme si tezi, že právě ve společnosti vědění nepředstavuje vědění hodnotu samo o sobě. Protože je vědění definováno podle externích kritérií typu očekáváni, aplikace a užitkovosti jako vyrobený produkt, je nasnadě, že tam, kde neodpovídá těmto kritériím, musí být také rychle zlikvidováno. S oblibou se hovoří o odstraňování zastaralého vědění, o vymazávání databázi a zbavování se nepotřebného balastu vědění. Jinými slovy: Společnost věděni zachází se svým údajně nejvýše ceněným statkem tak, jako by to byla nejposlednější veteš (Liessman, 2010, str. 98).*

Při výkladu pojmu vědění se dostaneme take k tzv. Kulturnímu kapitálu. V knize ***Vzdělanostní společnost? Chrám, výtah a pojišťovna*** píše Keller a Tvrdý o této problematice, že výzkumy přetrvávajících nerovností v přístupu ke vzdělání vyzvedly úlohu skrytého faktoru, který Pierre Bourdie nazval kulturním kapitálem. Potomci vzdělaných rodičů jsou zvýhodněni oproti těm ostatním prostě již díky tomu, že je rodiče mohli od dětství uvádět do kultury, v jaké vyrůstali zpravidla i jejich učitelé. Rozdíly tohoto kulturního dědictví se promítají do studijních výsledků především při studiu

společenskovědních oborů, tedy disciplín, které jsou ponořeny do sdílené kultury více než obory exaktní a technické (Keller, Tvrdý, 2008, str. 107).

Koncept kulturního kapitálu vyvolal ovšem, jak píše Keller a Tvrdý dále, nesouhlasnou reakci v táboře inspirovaném teorií racionálního výběru. Pokud je totiž kulturní kapitál rozdělen mezi rodinami nerovně, pak to snižuje prostor pro samotné rozhodování jednotlivých aktérů, zájemců o studium a jejich rodin. Míra zděděného kulturního kapitálu jako by už dopředu rozhodovala o míře úspěšnosti studentů přinejmenším v humanitně orientovaných oborech (Keller, Tvrdý 2008, str. 108).

Dalším druhem kapitálu souvisejícím se vzděláním je lidský kapitál. V knize ***Kompetence ve vzdělávání*** píše Jaroslav Veteška, že tento kapitál můžeme obecněji chápat jako vědění a dovednosti, které podporují osobní, sociální a ekonomický blahobyt a kvalitu života. Je to plně v souladu s tím, že v pokročilých společnostech se výdaje na vzdělání pokládají za investice do zvyšování lidského kapitálu, který podporuje a umožňuje další růst a není omezen jen spotřebou (Veteška, Tureckiová, Kompetence ve vzdělávání, str. 164).

3.3. Vzdělávací soustava České republiky

Jak uvádí František Ochrana ve své knize ***Veřejný sektor a veřejné finance***, školské systémy vyspělých zemí jsou si značně podobné a liší se v detailech, přičemž základní strukturu představují tři pásma vzdělání – primární, sekundární a terciarní. Pro mezinárodní srovnání vznikla klasifikační soustava ISCED, jejíž poslední verze je z roku 1997. Klasifikace ISCED-97 obsahuje 7 stupňů označených 0 až 6 a každý z nich odpovídá přesně definované části vzdělávací soustavy. Pro každou zemi jsou vytvořeny definiční tabulky, jež zahrnují podrobně popsané druhy a typy škol a umísťují je do soustavy ISCED-97 (viz Tabulka č. 1). František Ochrana uvádí, že hlavními zdroji finančních prostředků základních a středních škol zřizovaných kraji, obcemi a svazky obcí jsou dotace ze státního rozpočtu, příspěvky z rozpočtu zřizovatele a jejich doplňková činnost. Školská zařízení dále také čerpají prostředky ze svých fondů a mohou získávat peněžité dary od fyzických a právnických osob. Je potřeba dodat, že v současné době se k těmto finančním

prostředkům přidal další, ne nepodstatný, a to finanční prostředky čerpané prostřednictvím operačních programů z jednotlivých fondů Evropské unie (F. Ochrana, 2010, str. 98).

Tabulka č. 1 Zařazení součástí vzdělávací soustavy ČR do systému ISCED-97

Stupeň ISCED	název	Úroveň vzdělávání v českém školském systému (typ a druh školy, která je poskytuje)
ISCED 0	preprimární	Mateřská škola, přípravný stupeň základní školy speciální a přípravné třídy základní školy pro děti se sociálním znevýhodněním
ISCED 1	primární	2.stupeň základní školy (bez základní školy praktické a základní školy speciální), 1.stupeň základní školy praktické, základní školy speciální/bez dvou posledních ročníků)
ISCED 2	Nižší sekundární	2.stupeň základní školy (bez základní školy praktické a základní školy speciální), 2.stupeň základní školy praktické, poslední dva ročníky základní školy speciální, 1. a 2. ročník šestiletého gymnázia, 1. až 4. ročník osmiletého gymnázia, 1. až 4.ročník konzervatoře obor tanec, praktické školy (obory jednoleté a dvouleté), kurzy po získání základního vzdělání, kurzy pro získání základů vzdělání
ISCED 3	Vyšší sekundární	Integrovaný první ročník, obor praktická škola tříletá, obory gymnázií čtyřleté (pětileté), 3 . až 4. ročník oborů gymnázií šestiletých, 5. až 8. ročník oborů gymnázií osmiletých, obory středního vzdělávání ukončené maturitní zkouškou, 5. a 6. ročník konzervatoře obor tanec, 1. až 4. ročník šestiletých oborů konzervatoře, obory středního vzdělávání s výučním listem, studium jednotlivých předmětů na střední škole a rekvalifikační kurzy ukončené závěrečnou zkouškou.
ISCED 4	nástavbové	Nástavbové studium, zkrácené vzdělávání v oborech ukončených maturitní zkouškou, pomaturitní studium na školách s právem státní jazykové zkoušky, zkrácené vzdělávání v oborech ukončených výučním listem, rekvalifikační kurzy na škole vyžadující předchozí vzdělání na střední škole (učební obory), rekvalifikační kurzy v délce od 6 měsíců do ě let pro absolventy středních škol a nulté ročníky na vysokých školách
ISCED 5	První stupeň terciárního vzdělávání	Vyšší odborná škola, poslední dva ročníky konzervatoře, vysoké školy: studijní programy bakalářské, magisterské čtyřleté, pěti až šestileé a navazující, další vzdělávání pro absolventy bakalářských a magisterských studijních programů (rozšiřující, nesměřující k udělení titulu)
ISCED 6	Druhý stupeň terciárního vzdělávání	Vysoká škola: doktorský studijní program ukončený titulem PhD., ThD.

Zdroj: ČSU – Školní statistická ročenka 2013

„Vzdělávací politika státu významně ovlivňuje jak činnost školských, tak mimoškolských vzdělávacích institucí (včetně výchovy v rodině). Pojem vzdělávací politika v sobě zahrnuje složku praktickou (praktická opatření státu v oblasti výchovy a vzdělávání) a složku teoretickou (teorie vzdělávací politiky jako vědecká disciplína). Bývá vymezován například jako „principy, priority a metody rozhodování o vzdělávacích institucích. Toto rozhodování zahrnuje strategické cíle rozvoje vzdělávání, legislativní rámec vzdělávacích institucí, způsob financování vzdělávání, stanovení cílů a obsahu vzdělávání, ovlivňování

podmínek činnosti vzdělávacích zařízení, způsob kontroly vzdělávacích zařízení (Průcha in Vališová, Kasíková, 2011, str. 105).“

Z tohoto výčtu je z hlediska zpracovávaného cíle této práce důležitý bod strategické cíle rozvoje vzdělávání. O tomto bodu Zákon 561/2004 – Školský zákon – říká:
„Krajský úřad zpracovává v souladu s dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji a předkládá jej ministerstvu k vyjádření. Část dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji, týkající se vzdělávání ve školách a školských zařízeních zřizovaných krajem, předkládá rada kraje zastupitelstvu kraje ke schválení. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji je vždy zveřejňován způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Dlouhodobý záměr podle odstavce 2 obsahuje analýzu vzdělávací soustavy v kraji a stanovuje na základě předpokládaného demografického vývoje, vývoje na trhu práce a záměrů dalšího rozvoje kraje zejména cíle a úkoly pro jednotlivé oblasti vzdělávání, strukturu vzdělávací nabídky, především strukturu oborů vzdělání, druhů, popřípadě typů škol a školských zařízení a jejich kapacitu a návrh na financování vzdělávání a školských služeb v kraji (zákon 561/2004 - školský zákon, §9).

3.4. Rozvoj vzdělávací politiky v Olomouckém kraji

Rozvoj vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji probíhá na základě strategických dokumentů, vydávaných orgány kraje na základě §9 Zákona 561/2004 Sb., Školský zákon. V rámci Olomouckého kraje byly zveřejněny v době od vzniku Krajských úřadů následující čtyři dokumenty navazující na sebe v období let 2000 až 2012, o kterých hovoří jmenovaný zákon jako o dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji. Jsou to:

- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy Olomouckého kraje, uveřejněný v březnu 2003

- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje, uveřejněný v březnu 2006

- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje, uveřejněný v březnu 2008
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje, uveřejněný v dubnu 2012

Všechny tyto strategické dokumenty byly v souladu s §9 Zákona 561/2004 zveřejněny na webových stránkách Olomouckého kraje a budou stěžejním dokumentem pro sekundární a komparativní analýzu dat v empirické části této diplomové práce.

„Vznik Dlouhodobého záměru v jeho stávající podobě byl umožněn na základě široké spolupráce zainteresovaných partnerů. Gestorem přípravy a zpracování Dlouhodobého záměru byl Odbor školství, mládeže a tělovýchovy Krajského úřadu Olomouckého kraje. Vedle zpracovatele se na jeho přípravě úzce podíleli člen Rady Olomouckého kraje odpovědný za oblast školství, pracovní skupiny složené z ředitelů jednotlivých typů škol působících v Olomouckém kraji, které pracovaly zejména na návrzích řešení problémových okruhů a členové Výboru pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost Zastupitelstva Olomouckého kraje. Dlouhodobý záměr respektuje ekonomická a sociální specifika Olomouckého kraje, zejména pak ve vztahu ke stavu a vývoji vzdělávací soustavy na jeho území (DZVARVSOK[1], 2012, str. 4).“

[1] DZVARVSOK – Dlouhodobý záměr vzdělání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje

4 REGION, REGIONALIZACE, REGIONALISMUS, REGIONÁLNÍ ROZVOJ, REGIONÁLNÍ POLITIKA

Učení a vzdělávání obecně probíhá v určitém místě, regionu a je nedílnou součástí jeho života a rozvoje. Musí existovat v určitém regionálním prostředí a samozřejmě se účastnit rozvoje regionu. Z jejich absolventů se v budoucnu stane hybná síla tohoto rozvoje, tedy pokud je školy budou k tomuto cíli směřovat. Proto je potřeba vymezit si i tyto pojmy.

„*Regionalizace je termínem, který označuje situaci, v níž je vytvořena nová úroveň teritoriální organizace správ státu. Je procesem, jehož iniciátorem je centrální úroveň a během něhož jsou přenášeny pravomoci seshora směrem k nižším jednotkám. ... Oproti tomu regionalismus je definován na základě kultur, jazyka, náboženského či etického složení obyvatelstva. Je tedy specifickou jednotkou, která vyžaduje větší míru autonomie. Zahrnuje v sobě požadavek větší kontroly nad regionem těmi, kdo žijí na jeho území. Na rozdíl od regionalizace je iniciativa vyšší samostatnosti na straně obyvatel a směřuje zdola nahoru, tedy od regionu k centru* (Dočekalová, Švec, 2010, str. 88).“

Základní definici regionalismu definuje Jaroslava Kadeřábková v ***Úvodu do regionálních věd a veřejné správy*** takto: *„Nejčastěji je regionalismus definován jako pocit charakteristické zvláštnosti, skupinového vědomí nebo regionální identifikace a loajality, sdílený lidmi, kteří žijí v určitém regionu nebo konkrétním území. Tato definice vyjadřuje spíš tradiční obsah regionalismu, vázaného na přetrvávání kulturních a historických tradic ve vývoji určitého území. Explicitně však neobsahuje ekonomickou a politickou dimenzi* (Kadeřábková, 2004, str. 11)“.

Ve stejné knize charakterizuje Josef Postránecký pojem region jako tradiční a současně vysoce moderní předmět studia regionalistiky. Přitom samotný termín region, popř. rajón je používán dlouhou dobu. Ale již dlouhá léta se odborníci bezúspěšně snaží vybrat z nejrůznějších definic regionu tu všeobecně přijatelnou definici pojmu region. V různých regionálních pracích je tento termín používán v různém smyslu. Tento problém lze

překonat tím, že je region chápán jako komplex vznikající regionální diferenciací krajinné sféry (Postránecký, 2004, str. 11).

Výsledkem snažení regionální politiky by měl být regionální rozvoj, ale ani zde není definice tak jednoznačná, jak uvádí Jan Malinovský v knize ***Regionální rozvoj,*** kde také charakterizuje důvody regionálního rozvoje v současnosti v České republice, kdy podle jejich názoru se zájem o problematiku regionálního rozvoje zřetelně zvyšuje. Tato skutečnost má jednak vnitřní příčiny (zejména existenci výrazných regionálních rozdílů v míře nezaměstnanosti či ve výši průměrných mezd, dále zájem subjektů lokálního a regionálního rozvoje na zpracování rozvojových strategií), jednak příčiny vnější. Vnější příčiny představuje především vstup do EU, která usiluje o realizaci moderně pojaté regionální politiky. Tradičně bývají teorie regionálního rozvoje děleny do dvou skupin. První skupinou jsou konvergenční teorie (teorie regionální rovnováhy), které předpokládají, že přirozenou základní tendencí regionálního rozvoje je tendence ke snižování rozdílů mezi regiony. Druhou základní skupinou jsou pak divergenční teorie (teorie regionální nerovnováhy), které naopak za základní tendenci regionálního rozvoje považují zvyšování regionálních rozdílů.(Malinovský, 2008, str. 12).

4.1. Vymezení a typologie regionů aplikované na Olomoucký kraj

Olomoucký kraj se skládá z pěti velmi rozdílných okresů: Olomouckého a Prostějovského, jejichž velkou část zabírá zemědělská Haná, průmyslového okresu Přerov, hornatého okresu Šumperk a odlehlého hraničního okresu Jeseník.

Typologii regionů lze vymezit z mnoha hledisek. *„Cílem typologie regionů je identifikovat rozdíly mezi jednotlivými regiony, příčiny této diferenciace a z pohledu nežádoucích disparit orientovat regionální politiku na řešení konkrétních typů regionů* (Strategie regionálního rozvoje ČR 2014 – 2020)*“*. Podle citované strategie lze typologii regionů rozdělit na rozvojová území, stabilizovaná území a periferní území. Podle tohoto vymezení patří většina kraje do periferních území. Některou z podmínek pro zařazení, tedy že se jedná o příhraniční oblast, horské oblasti nebo vnitřní periferie, splňují téměř všechny regiony. Výjimku tvoří pouze větší města, a to město Olomouc, Prostějov, Přerov a

Šumperk, které jsou jako regionální centra na základě počtu obyvatel zařazena mezi rozvojová území.

Podle jiné klasifikace regionů, komplexního modelu klasifikace v souladu se zákonem 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje, upravené podle Strategie regionálního rozvoje 2014 – 2020, kdy jsou regiony rozděleny na hospodářsky problémové regiony a ostatní regiony na úrovni obcí s rozšířenou působností. Mezi takto vymezené regiony v Olomouckém kraji byly zařazeny následující: Jeseník, Konice, Lipník nad Bečvou, Přerov, Šternberk, Šumperk, Uničov a Zábřeh. Jsou to tedy téměř všechny regiony kraje s výjimkou Olomouce a Prostějova.

Další, a asi nejznámější klasifikací regionů, je jednoduchý model klasifikace regionů, který vznikl pro potřeby mezinárodního a národního srovnání regionů, na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1059/2003. Jedná se o rozdělení regionů na územní statistické jednotky NUTS. Tyto jednotky musí splňovat následující klasifikační kritéria: správní jednotky nebo geografická oblast se správním orgánem s pravomocí přijímat správní nebo politická rozhodnutí pro tuto oblast a velikost správní jednotky v populačních hranicích. Zařazení České republiky a Olomouckého kraje viz tabulka č. 2.

Tabulka č. 2

	NUTS 1	NUTS 2	NUTS 3	NUTS 4	NUTS 5
Vymezení v milionech obyvatel	3 - 7	0,8 - 3	0,15 – 0,8	okresy	obce
Česká republika	-	Regiony soudržnosti - 8	Kraje - 14	77	6250
Olomoucký kraj	-	Region Střední Morava	Olomoucký kraj	Jeseník, Šumperk, Prostějov, Přerov, Olomouc	399

Zdroj: Zpracováno podle údajů Českého statistického úřadu

Další rozdělení regionů podle typologie OECD je zaměřeno na regiony NUTS 3, podle tohoto rozdělení se rozlišují region na:

- převážně městské – kde podíl obyvatelstva ve venkovských obcích činí méně než 15 %,
- významně venkovské (resp. smíšené) – kde podíl obyvatelstva ve venkovských obcích je mezi 15 % a 50 %,
- převážně venkovské – kde podíl obyvatelstva ve venkovských obcích činí více než 50 %.

Vymezení však ovlivňuje velikost městských center:

- město, které má více než 200 000 obyvatel, a to je zároveň více než 25 % obyvatel regionu, způsobí, že se z převážně venkovského regionu stane region smíšený,
- město, které má více než 500 000 obyvatel, a to je zároveň více než 25 % obyvatel regionu, způsobí, že se ze smíšeného regionu stane region převážně městský.

V České republice podle této typologie je pouze jeden region převážně městský – kraj Praha a jediný region převážně venkovský – kraj Vysočina. Všechny ostatní kraje, tedy i Olomoucký patří mezi regiony významně venkovské (smíšené).

4.2. Dokumenty regionálního rozvoje

Základním dokumentem regionálního rozvoje v České republice je Zákon o podpoře regionálního rozvoje 248/2000 Sb., který představuje základní institucionální rámec regionálního rozvoje. V §1 stanoví podmínky pro poskytování podpory regionálnímu rozvoji s cílem vyváženého rozvoje státu nebo území obvodu kraje (Zákon 248/2000 Sb.).

Na tento zákon navazuje Strategie pro regionální rozvoj České republiky, která je základním programovým dokumentem regionálního rozvoje v ČR. Na základě této strategie a v návaznosti na ni jsou připravovány dokumenty, které jsou ve vztahu k Evropské unii. Jsou to tedy dokumenty umožňující realizaci hospodářské a sociální soudržnosti. Tyto strategie se vytváří pro jednotlivá programovací období v rámci Evropské unie. Nejnovější je tedy Strategie regionálního rozvoje 2014 – 2020. Nová strategie klade velký důraz na řešení specifik funkčních území, které potřebují provázané intervencezohledňující komplexnost problémů, se kterými se území musí potýkat. V tom je hlavní rozdíl od strategie předešlé (Lošťák, 2014, str. 243).

Základním dokumentem regionálního rozvoje venkova s přímou návazností na Evropskou unii je Společný strategický rámec na jednotlivá programovací období. Aktuální tedy na období 2014 – 2020. Společný strategický rámec vytváří institucionální rámce, které mají přispět ke strategii Evropské unie pro udržitelný růst podporující začlenění a plnění úkolů jednotlivých fondů.

Na základě strategického rámce byl na období 2007 - 2013 zpracován Národní strategický referenční rámec, který v nastávajícím období nahradila Dohoda o partnerství na programové období 2014 – 2020. Tyto dokumenty obsahují politické a klíčové prováděcí principy, definují strategii zvolenou každou členskou zemí a obsahuje výčet realizovaných operačních programů v daném období.

Z tohoto dokumentu, jak už bylo napsáno, vycházejí jednotlivé operační programy financované Evropskými strukturálními a investičními fondy.
Důležitou součástí dokumentů regionálního rozvoje v minulých letech, a je tomu tak i nadále, je podpora vzdělávání, která je převážně financována z Evropského sociálního fondu.

4.3. Evropský sociální fond

Jak uvádí webové stránky Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost spravovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Evropský sociální fond je nedílnou součástí politiky Evropské unie v oblasti ekonomické a sociální soudržnosti a evropské sociální politiky. Jako jeden ze čtyř strukturálních fondů přispívá k překlenutí rozdílů v životní úrovni, které existují mezi lidmi a regiony v Evropské unii. Ze zdrojů Evropské unie financuje Evropský sociální fond pomoc členským státům při plnění společně odsouhlasených cílů a podporuje jejich aktivity směřující ke zlepšení perspektiv lidí při hledání práce a získávání požadovaných kvalifikací. K hlavním oblastem politiky ESF se řadí:

1. rozvoj a podpora aktivní politiky na trhu práce,
2. podpora rovných příležitostí pro všechny v přístupu na trh práce,

3. **podpora a zlepšování školení, vzdělávání a poradenství jakožto součástí politiky celoživotního vzdělávání,**
4. podpora kvalifikované, vzdělané a flexibilní pracovní síly,
5. opatření na zlepšení přístupu žen na trh práce.

Evropský sociální fond se přednostně soustřeďuje na podporu potřeb jednotlivců s cílem zvýšit jejich zaměstnatelnost. Lze jej však využít i pro podporu na zlepšení systémů a struktur tak, aby trh práce fungoval lépe (www.op-vk.cz).

4.4. Operační programy

V programovém období, které se týká této práce, byla možnost čerpat z osmi tématických operačních program, které byly řízeny jednotlivými oborovými ministerstvy. Jednalo se tyto operační programy: Integrovaný operační program, OP Podnikání a inovace, OP Životní prostředí, OP Doprava, OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, OP Výzkum a vývoj pro inovace, OP Lidské zdroje a zaměstnanost, OP Technická pomoc. Pro vzdělání v jakékoliv formě bylo možno využít tři z nich: primárně OP vzdělávání pro konkurenceschopnost, OP Výzkum a vývoj pro inovace a OP lidské zdroje a zaměstnanost viz tabulka č. 3.

Tabulka č. 3: Operační programy týkající se vzdělávání v období 2007 - 2013

Operační program	Garant	Alokace mld €	Fond	Počet stran základního dokumentu	Počet slov "vzdělání" v dokumentu
OP VK	MŠMT	1,79	ESF	160	354
OP VAVPI	MŠMT	0,86	ESF	165	143
OP LZZ	MMR	1,88	ESF	184	54

Zdroj: www.op-vk.cz, www.opvavpi.cz, www.mmr.cz

Pro nové programové období byl počet operačních programů zúžen na šest: OP podnikání a inovace pro konkurenceschopnost, OP výzkum, vývoj a vzdělání, OP Zaměstnanost, OP Doprava, OP Životní prostředí, Integrovaný OP. Pro možnost vzdělávání zůstávají dva operační programy: OP výzkum, vývoj a vzdělávání a OP Zaměstnanost viz tabulka č. 4.

Tabulka č.4: Operační programy týkající se vzdělávání v období 2014 - 2020

Operační program	Garant	Alokace mld €	Fond	Počet stran základního dokumentu	Počet slov "vzdělání" v dokumentu
OP VVV	MŠMT	2,8	ESF	285	789
OP Z	MMR	2,1	ESF	211	124

Zdroj: www.msmt.cz, www.mmr.cz

V rámci programového období, kterým se primárně zabývá tato diplomová práce, je na podporu vzdělávání zaměřen zejména Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost.

4.5. Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) byl víceletým tematickým programem v gesci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, v jehož rámci bylo možné v programovém období 2007-2013 čerpat finanční prostředky z Evropského sociálního fondu, jednoho ze strukturálních fondů Evropské unie.

Základní typy projektů podporované z tohoto programu, jak je uvedeno na webových stránkách www.op-vk.cz, jsou dva:

Individuální projekty - je možné předkládat v rámci výzev vyhlašovaných MŠMT pro prioritní osu 1, 2, 3 a 4. Individuální projekty národní jsou realizovány na celém území ČR, zatímco individuální projekty ostatní mají regionální, příp. neregionální charakter. Výše podpory a délka trvání pro individuální projekt jsou stanovovány v jednotlivých výzvách.

Grantové projekty - individuální projekty národní pokrývají oblast celé České republiky a jsou předkládány z centrální úrovně. Jsou zaměřeny především na realizaci nebo doplnění národní politiky a programu. Tyto projekty je možné předkládat v rámci globálních grantů, jež jsou vyhlašovány kraji ČR pro prioritní osu 1 a 3. Grantové projekty jsou realizovány na území příslušného kraje. Výše podpory pro grantový projekt předkládaný v rámci globálního grantu je 400 000 - 25 000 000 Kč nebo dle podmínek výzvy. Maximální délka trvání grantového projektu předkládaného v rámci globálního grantu jsou 3 roky (www.op-vk.cz).

Globální cíl a specifické cíle, viz tabulka č. 5.

Tabulka č. 5: OP VK

Globální cíl	Specifické cíle
rozvoj vzdělanostní společnosti za účelem posílení konkurenceschopnosti ČR prostřednictvím modernizace systémů počátečního, terciárního a dalšího vzdělávání, jejich propojení do komplexního systému celoživotního učení a zlepšení podmínek ve výzkumu a vývoji.	Rozvoj a zkvalitňování počátečního vzdělávání
	Inovace v oblasti terciárního vzdělávání
	Posílení adaptability a flexibility lidských zdrojů
	Vytvoření moderního, kvalitního a efektivního systému celoživotního učení

Zdroj: zpracováno podle www.op-vk.cz

4.6. Grantová schémata

Pro účely této práce jsou důležitější grantové projekty, vyhlašované tzv. zprostředkujícími subjekty, tedy jednotlivými krajskými úřady, v našem případě Krajským úřadem Olomouckého kraje. Tyto zprostředkující subjekty jsou pověřeny jednotlivými ministerstvy, aby v zastoupení prováděli jednotlivé výzvy v rámci operačních program a kontrolu nad schválenými projekty. Zaměříme se na první prioritní osu (ze 4 os[2]) – počáteční vzdělávání, která je zaměřena na podporu projektů základních a středních škol.

Prioritní osa č. 1: Počáteční vzdělávání

Oblasti podpory: 1.1 Zvyšování kvality ve vzdělávání, 1.2 Rovné příležitosti dětí a žáků včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, 1.3 Další vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení, 1.4 Zlepšení podmínek pro vzdělávání na základních školách, 1.5 Zlepšení podmínek pro vzdělávání na středních školách (www.kr-olomoucky.cz)

[2] Prioritní osa 1 – počáteční vzdělávání
Prioritní osa 2 – terciární vzdělávání, výzkum a vývoj
Prioritní osa 3 – další vzdělávání
Prioritní osa 4 – systémový rámec celoživotního učení

4.7. Grantová schémata v Olomouckém kraji

„Globální granty (realizace ukončena do 30. 6. 2015):
-Podpora realizace kuriklární reformy škol a školských zařízení
-Podpora výuky cizích jazyků a v cizích jazycích ve školách a školských zařízeních
-Zlepšování podmínek pro výuku technických, přírodovědných oborů a řemesel, včetně zvyšování motivace žáků ke vzdělávání se v těchto oborech.
-Zlepšování podmínek pro využívání ICT ve všeobecně vzdělávacích a odborných předmětech pro žáky i pedagogické pracovníky, a to i mimo vyučování.
-Spolupráce institucí počátečního vzdělávání s aktéry na trhu práce (včetně zahraničních) s možností uplatnění inovativních forem spolupráce
-Spolupráce institucí počátečního vzdělávání se státní správou a samosprávou s možností uplatnění inovativních forem spolupráce, včetně zapojení škol do komunitního rozvoje.
-Rozvoj kariérového poradenství ve školách, včetně vyhledávání žáků ohrožených nesprávnou volbou nebo předčasným odchodem ze systému vzdělávání
-Podpora škol v oblasti evaluace, nabídka evaluačních nástrojů a ověřování klíčových kompetencí žáků za účelem zvyšování kvality vzdělávání
-Rozvoj podnikatelských znalostí, schopností a dovedností žáků v počátečním vzdělávání
-Rozvoj kompetencí žáků ve vzdělávání pro udržitelný rozvoj (MŠMT, 2013, str. 16)“.

V rámci těchto grantových schémat byly v letech 2007 – 2013 vyhlášeny 4. výzvy[3] pro výše uvedené oblasti podpory. V případě nevyčerpání alokovaných částek na projekty v prvním kole výzvy, byly vyhlášeny následné výzvy, jejímž úkolem je dočerpat finanční prostředky ve vyhlášených oblastech podpory, které nebyly vyčerpány.

Po podání žádosti o projekt jsou projekty dvoukolově posuzovány. Stává se poměrně často, jak je uvedeno na webových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj, že projekt je vyřazen již v kole prvním, kdy je posuzována administrativní stránka projektu. Důvody tohoto vyřazení bývají různé. Většinou chybí základní dokumenty, požadované ve výzvě.

[3] Výzva č. 1 GG 1.1., 1.2., 1.3., 3.2. vyhlášená 16. 5. 2008
Výzva č. 2 GG 1.1., 1.2., 1.3., 3.2. vyhlášená 11. 5. 2009
Výzva č. 3 GG 1.1., 1.2., 1.3., 3.2. vyhlášená 30. 3. 2010
Výzva č. 4 GG 1.2., 1.3. vyhlášená 20. 12. 2010

Dalším úskalím je vyřazení v kole dalším, kdy žádost hodnotí vždy dva hodnotitelé a hodnotí projekty bodově podle předem daného systému bodového ohodnocení, který je součástí výzvy. V případě kladného hodnocení projektu je projekt schválen a spolu s ostatními projekty je seřazen podle výše bodového ohodnocení. I zde může být vyřazen v případě, že jej bodové hodnocení zařadí na místo, které je za výší finanční alokace. V případě, že se oba hodnotitelé shodnou na tom, že projekt nevyhovuje podmínkám, nebo neodpovídá kvalitou, je automaticky vyřazen. V případě jednoho kladného a jednoho záporného hodnocení je projekt předložen třetímu hodnotiteli a jeho posudek rozhoduje o osudu projektu.

V teoretické části byly vymezeny základní pojmy. Dokumenty Dlohodobého rozvoje, které jsou v další části této diplomové práce podrobeny sekundární a komparativní analýze, jsou zasazeny do souvislostí se systémem školství a dalšími dokumenty v rámci vzdělávací soustavy České republiky a Olomouckého kraje. Následující část obsahuje vymezení Olomouckého regionu v rámci jednotlivých typologií regionů a provedeno zasazení grantových schémat, vyhlašovaných Olomouckým krajem do systému dokumentů regionálního rozvoje, se zaměřením na Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Tato vymezení jsou důležitá pro pochopení potřeby tvořit dokumenty Dlouhodobého rozvoje, které mají přispívat k rozvíjení školské soustavy. V následující části práce budou nalezené souvislosti sloužit k pochopení výsledků sekundární a komparativní analýzy dokumentů, grantových schémat a strukturovaných rozhovorů.

5 SEKUNDÁRNÍ A KOMPARATIVNÍ ANALÝZA DAT Z DOKUMENTŮ, VÝZEV A PROJEKTŮ

5.1. Olomoucký kraj

Olomoucký kraj je tvořen územím 5 okresů – Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk. Z hlediska územně-správního tvoří spolu se Zlínským krajem Region soudržnosti NUTS II – Střední Morava. Rozkládá se ve střední části Moravy a zasahuje i do její severní části. Celková výměra kraje 5 267 km^2 tvoří 6,7 % z celkové rozlohy České republiky. Svou rozlohou se řadí k menším regionům - zaujímá osmé místo mezi 14 kraji v ČR. Olomoucký kraj má na severu 104 km dlouhou mezistátní hranici s Polskem, na východě sousedí s Moravskoslezským krajem, na jihu se Zlínským a Jihomoravským krajem a na západě s krajem Pardubickým. Geograficky je kraj členěn na severní hornatou část s pohořím Jeseníky s nejvyšší horou Praděd (1491 m n. m.). Jižní část kraje je tvořena rovinatou Hanou. Zemědělská půda zaujímá v Olomouckém kraji 279 361 hektarů, tj. 53,0 % (v ČR 53,6 %) z celkové plochy kultur v kraji. Hojně zastoupená je i lesní půda (34,9 % z celkové výměry v kraji), především na severu kraje v okrese Jeseník (59,5 %) a v okrese Šumperk (48,5 %). Olomoucký kraj je počtem 637 609 obyvatel (k 31. 12. 2012) šestý nejlidnatější mezi 14 kraji v České republice, tj. 6,1 % z celkového počtu obyvatel České republiky. Obyvatelé Olomouckého kraje žijí v 399 obcích, z nichž má 30 přiznaný statut města. Průměrnou hustotou zalidnění 121,1 obyvatel/km^2 se kraj řadí k průměrně lidnatým krajům České republiky. Hustota se ale v jednotlivých okresech značně liší – např. na Jesenicku je průměrně pouze 55,9 obyvatel/km^2, na Šumpersku 93,8 obyvatel/km^2, na Olomoucku 143,4 obyvatel/km^2, na Prostějovsku 142,1 obyvatel/km^2 a na Přerovsku 157,0 obyvatel/km^2. Věková struktura obyvatel Olomouckého kraje odpovídá průměru České republiky. Demografický vývoj Olomouckého kraje lze za uplynulých 20 let charakterizovat zvyšujícím se početním stavem poproduktivní složky obyvatelstva nad 65 let (www.kr-olomoucky.cz)

Obrázek č. 1: Okresy Olomouckého kraje

Zdroj: www.kr-olomoucky.cz

5.2. Olomoucký kraj – poskytovatel vzdělání

V rámci vzniku krajů přešla v roce 2000 povinnost zřizovat střední školy na nově vzniklé Krajské úřady. Také Olomoucký kraj převzal tuto povinnost danou zákonem 129/2000 Sb. V rámci tohoto procesu Olomoucký kraj převzal od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy danou strukturu středního školství, povinnost zřizovat základní školy převzaly obce, viz tabulka č. 6.

Tabulka č. 6: Rozdělení základních a středních škol v Olomouckém kraji podle typu a okresů v roce 2003

Okres	Základní 1. stupeň	Základní 1. – 9. ročník	Gymnázia	SOŠ	SOU	VOŠ
Jeseník	14	4	1	3	5	0
Olomouc	58	43	8	12	16	4
Prostějov	31	19	4	8	7	0
Přerov	34	26	5	15	9	1
Šumperk	31	37	2	11	7	2
Celkem	129	168	20	49	44	7

Zdroj: Zpracováno podle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje 2003

Vzhledem k počtu středních škol bylo jasné, že brzy nastane nutnost redukovat jejich počty. Osm gymnázií s více než čtyřmi tisíci žáky ve statutárním městě Olomouc se jeví jako výrazně nadbytečné. Obory na některých středních odborných školách byly zdvojeny nejen v rámci kraje, kde by to nebylo nadbytečné, ale v rámci jednotlivých okresů. Typy škol bývají děleny podle typu na základní a střední, podle typu zřizovatele na krajské a soukromé viz tabulka č. 7.

Tabulka č. 7: Počty škol podle zřizovatele v roce 2003

Typ školy	Celkový počet	Zřizovatel kraj	Soukr. zřizovatel	Ostatní[1]
ZŠ	297	294	2	1
Gymnázia	20	14	2	4
SOŠ	49	38	11	0
SOU	44	39	5	0

Zdroj: zpracováno podle Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji
[1]např. církve, obce

Z tabulky č. 7 vyplývá, že se Olomoucký kraj, pomineme-li základní školy, stal největším zřizovatelem škol v kraji. Počty škol zřizovaných jinými zřizovateli jsou zanedbatelné. V

tomto období docházelo, narozdíl od současnosti, k výraznému demografickému nárůstu počtu žáků na středních školách viz tabulka č. 8.

Tabulka č. 8: Počty žáků na jednotlivých typech středních škol při převzetí kraji ve školním roce 2000/2001

Okres	Typ školy	Studující celkem	Absolventi školní rok	Žáci nově přijatí do 1. ročníku
Jeseník	Gymnázium	528	77	89
	SOŠ	525	88	164
	SOU	824	207	286
	Celkem	1877	372	792
Olomouc	Gymnázium	4174	641	746
	SOŠ	3258	709	929
	SOU	5048	1141	1419
	Celkem	12480	2491	3094
Prostějov	Gymnázium	1272	259	234
	SOŠ	1553	396	415
	SOU	1856	390	608
	Celkem	4681	1045	1257
Přerov	Gymnázium	2087	361	366
	SOŠ	3149	820	882
	SOU	2824	621	871
	Celkem	8060	1802	2119
Šumperk	Gymnázium	1171	191	213
	SOŠ	2985	749	913
	SOU	2202	502	707
	Celkem	6358	1442	1833
Celkem	Gymnázium	9232	1529	1648
	SOŠ	11470	2762	3303
	SOU	12754	2861	3891
	Celkem	33456	7152	8842

Zdroj: zpracováno podle Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji

Tento nárůst je výrazně zaznamenatelný zejména při posouzení rozdílů mezi počty absolventů škol a nově nastupujícími žáky. Rozdíl je v jednotlivých okresech u jednotlivých typů škol až ve stovkách žáků. Lze říci, že není okres ani typ škol, kde by k poklesu v tomto období docházelo. Více než třetina z celkového počtu žáků navštěvovala školy v Olomouci, což samozřejmě vycházelo z jejich celkového počtu v tomto městě

5.3. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy olomouckého kraje

Dokumenty dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy jsou povinny podle školského zákona zpracovávat Krajské úřady všech krajů České republiky. V roce 2005 vstoupila v platnost vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy. Především na základě této vyhlášky - tedy její první části - dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky a dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji, jsou jednotlivé dlouhodobé záměry zpracovávány. Dokument samotný se skládá ze čtyř samostatných částí[4]. První z dokumentů rozvoje vznikl v 2003, kdy uvedená vyhláška nebyla v platnosti. Jeho struktura se od jednotlivých následujících dokumentů nepatrně liší.

5.3.1. Dokumenty dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje

V rámci povinnosti vytvářet dokumenty rozvoje vzdělání a vzdělávací soustavy byly vytvořeny od roku 2003, kdy vznikl první z nich, čtyři tyto dokumenty.

- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy Olomouckého kraje, uveřejněný v březnu 2003
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje, uveřejněný v březnu 2006

[4] 1. Společenský a hospodářský stav regionu, vztah ke vzdělání

2. Výchozí stav a střednědobé návrhy a záměry

3. Přístup k předškolnímu a povinnému vzdělávání

4. Ekonomická část

- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje, uveřejněný v březnu 2008
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje, uveřejněný v dubnu 2012

Obrázek č. 2: Dokumenty Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji 2003 – 2012 – titulní strany

Zdroj: Dokumenty Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji 2003 – 2012

Grafická úprava dokumentů se v čase výrazně vyvíjela. Od jednoduchého grafické úpravy prvního dokumentu z roku 2003, kdy obálka obsahuje pouze znak kraje a název dokumentu, až po graficky vydařené zpracování loga Olomouckého kraje, které se začalo používat namísto znaku kraje na dokumentu z roku 2008. Od roku 2007, v souvislosti s novým programovým obdobím EU, se kraj na svých dokumentech začal tímto novým logem prezentovat. I na této zdánlivé maličkosti je vidět, že kraj dokumenty rozvoje a jejich prezentaci bere vážně.

Tabulka č. 9: Dokumenty rozvoje – rozbor první část

Dokument	Slova	Znaky (bez mezer)	Znaky (vč. mezer)	Odstavce	Řádky
DZVRVSOK[5] 2003	30 694	174 285	198 468	6 519	15 428
DZVRVSOK 2006	35 675	199 285	229 191	6 331	15 244
DZVRVSOK 2008	36 252	213 244	245 273	4 427	11 982
DZVRVSOK 2012	34 869	207 921	239 021	3 858	11 552

Zdroj: zpracováno podle Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji 2003 – 2012

Rozborem počtu slov v jednotlivých dokumentech nebyla zjištěna žádná souvislost s menším počtem stran a kapitol u aktuálního dokumentu. Naopak počtem stran a kapitol nejobsáhlejší první dokument je co do počtu slov a znaků nejmenší. Lze tedy soudit, že obsah přechází z kvantity do kvality. Ale lze to určit tímto kritériem?

Tabulka č. 10. Dokumenty rozvoje – rozbor druhá část

Dokument	Počet stran	Počet kapitol	Kapitola 1- strany	Kapitola 2- strany	Kapitola 3- strany	Kapitola 4- strany	Kapitola 5- strany	Kapitola 6- strany
DZVRVSOK 2003	101	6	5-25	25-61	61-84	84-86	86-100	101
DZVRVSOK 2006	75	5	3-15	15-40	40-44	44-53	53	
DZVRVSOK 2008	93	5	5-26	26-65	65-73	73-83	83	
DZVRVSOK 2012	86	3	5-20	20-64	64-73			

Zdroj: zpracováno podle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje 2003 – 2012

V tabulce č. 10 je názorně vidět vývoj dokumentů v čase. První dokument z roku 2003 obsahoval na stojedna stranách šest kapitol, které byly rozděleny do čtyřicetišesti podkapitol. Následující dokument z roku 2006 obsahoval 5 kapitol na pouhých 75 stranách, kdy byla vypuštěna kapitola č. 4 předešlého dokumentu Operační program Olomouckého kraje. Je nutno dodat, že se jedná o první dokument zpracovávaný po vydání prováděcí vyhlášky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy z roku 2005, kde byly stanoveny náležitosti dokumentů rozvoje. Kapitola, "Charakteristika sítě škol v jednotlivých regionech", byla z pochopitelných důvodů vypuštěna (tato kapitola v minulém dokumentu popisovala výchozí stav školské soustavy v Olomouckém kraji po převzetí sítě škol

[5] Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje

Krajským úřadem). V poměru k ostatním kapitolám dokumentu z roku 2003 obsahovala nejvíce podkapitol a se 41 % z celkového počtu podkapitol byla nejrozsáhlejší. V navazujícím dokumentu byla nahrazena kapitolou "Přístup k předškolnímu a povinnému vzdělávání", jak požadoval prováděcí dokument.

Tabulka č. 11: Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji 2003

Název kapitoly	Počet podkapitol	Procentuální podíl
Společenský a hospodářský stav regionu, vztah ke vzdělávání	4	8,6 %
Charakteristika sítě škol v jednotlivých regionech	19	41 %
Střednědobé návrhy a záměry rozvoje vzdělávání	18	39 %
Operační programy Olomouckého kraje	0	0 %
Financování škol, předškolních a školských zařízení v Olomouckém	5	10 %
Závěr	0	0 %

Zdroj: zpracováno podle Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji 2003

Nejrozsáhlejší kapitolou v dokumentu z roku 2006 se stala kapitola „Střednědobé návrhy a záměry Olomouckého kraje", která obsahuje 20 podkapitol, což je 47,6 %. Výrazně vzrostl počet podkapitol u kapitoly Ekonomická část. Počet stran se zdvojnásobil a v procentuálním vyjádření vzrostl z 10 % v prvním dokumentu na 23,8 % v dokumentu druhém. Je to známka zvýšení důležitosti financování školské soustavy.

Tabulka č. 12: Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji 2006

Název kapitoly	Počet podkapitol	Procentuální podíl
Společenský a hospodářský stav regionu, vztah ke vzdělávání	8	19 %
Střednědobé návrhy a záměry Olomouckého kraje	20	47,6 %
Přístup k předškolnímu a povinnému vzdělávání	4	9,5 %
Ekonomická část	10	23,8 %
Závěr	0	0 %

Zdroj: zpracováno podle Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji 2006

Další dokument vydaný v roce 2008 kopíruje ve své struktuře dokument předcházející, kdy zůstáva členění do pěti kapitol. Nejrozsáhlejší kapitolou opět zůstává "Výchozí stav a střednědobé návrhy a záměry Olomouckého kraje", která je stěžejní kapitolou dokumentu. Ostatní kapitoly ji vlastně doplňují. Počet jejich podkapitol vzrostl o sedm na dvacetsedm. Procentuelně je to však pouze 3,3 %. Počet stran vzrostl na 93, ale nedosahuje rozsahu

prvního dokumentu. To lze lehce vysvětlit vypuštěním rozsáhlé kapitoly, charakterizující síť škol Olomouckého kraje. Takže když zohledníme tuto skutečnost, jeví se dokument jako prozatím nejobsáhlejší.

Tabulka č. 13: Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji 2008

Název kapitoly	Počet podkapitol	Procentuální podíl
Ekonomická a společenská charakteristika kraje ve vztahu k vzdělávání	11	20,7 %
Výchozí stav a střednědobé návrhy a záměry Olomouckého kraje	27	50,9 %
Přístup k předškolnímu, povinnému a střednímu vzdělávání	7	13,2 %
Ekonomická část	8	15 %
Závěr	0	0 %

Zdroj: zpracováno podle Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji 2008

V posledním zatím vydaném dokumentu rozvoje byl počet kapitol snížen na tři, kdy byla vypuštěna opakující se kapitola o přístupu ke vzdělání. Opět je nejrozsáhlejší kapitolou kapitola c, popisující výchozí stav a střednědobé návrhy a záměry, tedy podstatu dokumentu. Je rozšířena na čtyřicet podkapitol a rozsahem zabírá 67,8 % dokumentu.

Tabulka č. 14: Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji 2012

Název kapitoly	Počet podkapitol	Procentuální podíl
Ekonomická a společenská charakteristika kraje ve vztahu k vzdělávání	11	18,6 %
Výchozí stav a střednědobé návrhy a záměry Olomouckého kraje	40	67,8 %
Ekonomická část	8	13,6 %

Zdroj: zpracováno podle Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v Olomouckém kraji 2012

Na již dříve v textu položenou otázku, lze-li určit, jestli zhuštění textu v jednotlivých následujících dokumentech s sebou nese kvalitu obsahu, nelze v této fázi analýzy dat jednoznačně odpovědět. Nabízí se odpověď, že s každým nově vytvořeným dokumentem přichází i vyšší kvalita jeho obsahu. Toto tvrzení se však jeví předčasné a ničím nepodložené. Následná analýza by měla přinést odpověď i na tuto otázku.

5.3.2. Struktura dosaženého vzdělání Olomouckého kraje v dokumentech rozvoje

Jednou ze základních charakteristik, kterou dokumenty rozvoje obsahují a se kterou pracují, je struktura dosaženého vzdělání u osob starších patnácti let v Olomouckém kraji. Výchozí stav, který ukazuje graf č. 1. není pro kraj příliš lichotivý. Stav kdy pouze 8,1 % obyvatel má vysokoškolské vzdělání a většina těchto obvatel je soustředěna do krajského města není ideální. Také 23,6 % obyvatel se základním vzděláním není lichotivý, i když je zkreslen započtením dětí, které navštěvují základní školu a splňují požadovanou věkovou hranici.

Graf č. 1 Struktura dosaženého vzdělání osob starších 15 let v Olomouckém kraji

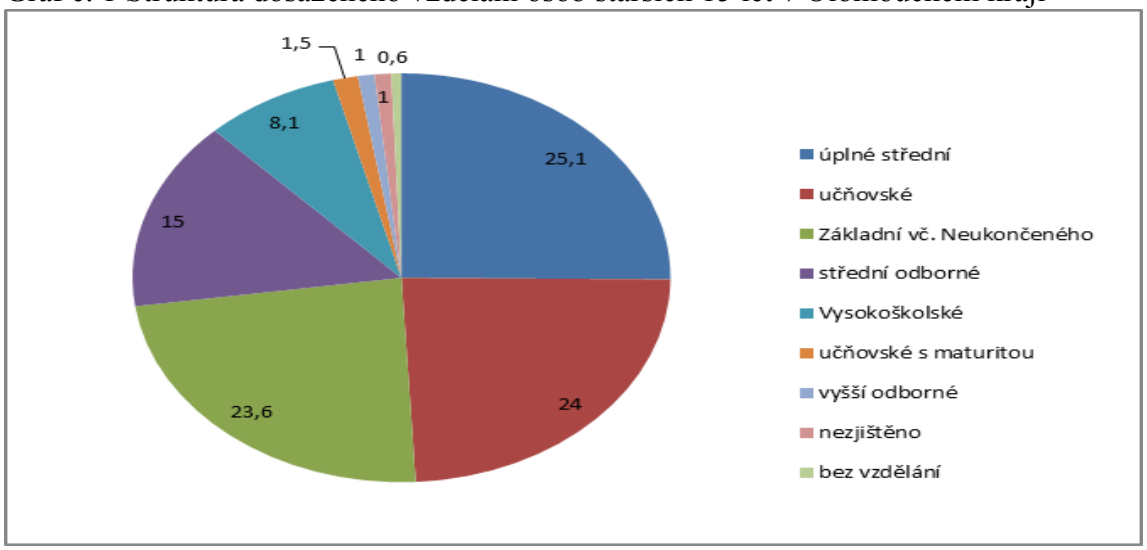

Zdroj: Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje 2003

Z grafu dále vyplývá, že nejpočetnější skupinou v Olomouckém kraji podle dosaženého vzdělání, byla v roce 2003 skupina se středoškolským vzděláním se 41,1 %, tedy téměř polovina sledovaného obyvatelstva. Následují absolventi učňovského vzdělání se 24 %.

Tabulka č. 15: Vzdělanostní struktura v Olomouckém kraji v porovnání s ČR

Typ vzdělání	Olomoucký kraj	ČR
Úplné střední	25,1 %	25,6 %
Učňovské	24,0 %	20,5 %
Základní, vč. neukončeného	23,6 %	23,0 %
Střední odborné	15,0 %	17,4 %
Vysokoškolské	8,1 %	8,9 %

Zdroj: Zpracováno podle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje 2006

Vzdělanostní struktura v dokumentu z roku 2006 odpovídá předešlým údajům uvedeným v předešlém dokumentu, viz tabulka č. 15., zůstala v podstatě nezměněna oproti předešlému stavu a jak z tabulky vyplývá, odpovídá celorepublikovému průměru. Výrazněji se liší pouze u učňovského vzdělání (o 4% více než celorepublikový průměr) a středního odborného vzdělání (o 2,4% méně). Tyto údaje jsou však globální, za celý Olomoucký kraj. V jednotlivých okresech kraje budou zřejmě velmi rozdílné. Například podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel je stále výrazně nejvyšší v krajském městě a nejnižší v pohraničním okrese Jeseník.

Tabulka č. 16: Vzdělanostní struktura v Olomouckém kraji v porovnání s ČR

Typ vzdělání	Olomoucký kraj	ČR
Úplné střední	25,1 %	25,6 %
Učňovské	24,0%	20,3 %
Základní, vč. neukončeného	21,3 %	19,3 %
Střední odborné	15,3 %	17,4 %
Vysokoškolské	10,0 %	10,9 %

Zdroj: Zpracováno podle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje 2008

Jak z tabulky č. 16 vyplývá, zůstává v kraji i nadále o 3,7 % absolventů učňovských oborů než je celorepublikový průměr a naopak o 2,1 % méně absolventů středních odborných škol. Zajímavý je nárůst absolventů vysokých škol v kraji o 1,9 %, ale i to v podstatě kopíruje přibližně totožný celorepublikový nárůst. Beze změny však zůstává jejich většinová lokalizace v krajském městě.

Tabulka č. 17: Vzdělanostní struktura v Olomouckém kraji v porovnání s ČR

Typ vzdělání	Olomoucký kraj	ČR
Střední s maturitou	34,2 %	33,3%
Střední bez maturity	35,4%	37,5%
Základní, vč. neukončeného	18,7 %	16,5 %
Vysokoškolské	10,4 %	13,7 %

Zdroj: Zpracováno podle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje 2012

Postupem času se mírně změnily sledované ukazatele u středních odborných škol a středních odborných učilišť, kde je změna ve vykazování středního školství, které je nově rozděleno pouze na dvě části, a to střední s maturitou a střední bez maturity, namísto předešlých tří skupin. V porovnání se situací, která byla v kraji před čtyřmi roky, ani zde nedošlo k zásadním změnám. Znatelně se snížil pouze počet obyvatel se základním vzděláním, kdy v kraji klesl z 21,3 % v roce 2008 na 18,7 % v roce 2012, tedy o 2,6 %. Zajímavé je také postupné rozevírání nůžek v počtech absolventů vysokých škol v Olomouckém kraji a celorepublikovým průměrem. Kdy v minulosti byl počítán pouze v desetinách procent, zatímco v roce 2012 se zvýšil na 3,4 %. To je spojeno s nedostatkem pracovních míst v kraji a odlivem absolventů do jiných region, především do Prahy a Středočeského kraje. Jejich rozmístění v kraji zůstává totožná, převažují tedy v krajském městě, kde je jejich většinový podíl zapříčiněn množstvím úřadů.

5.3.3. Přehled nezaměstnanosti absolventů středních škol v Olomouckém kraji v dokumentech rozvoje

V této práci by mělo dojít ke srovnání jednotlivých dokumentů, jejich vzájemné návaznosti a posouzení snahy (ne vždy lehké, vzhledem ke změnám politické reprezentace kraje a jejich různým pohledům na síť škol) o zefektivnění soustavy škol v Olomouckém kraji. Jak se jeví z prvotního studia dokumentů, jejich vzájemná návaznost v důležitých bodech je nesporná. Otázkou je, jak zjistit výsledky tohoto snažení. Jednou z možností je uplatnění absolventů studentů škol působících v kraji, nebo jako v tabulce č. 18 počty nezaměstnaných absolventů, kteří studovali v Olomouckém kraji.

Tabulka č. 18: Přehled nezaměstnanosti absolventů, kteří studovali v Olomouckém kraji

	Střední vzdělání s výučním listem				Střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou			
Rok	Počet absolventů	Počet nezaměstnaných absolventů	Míra nezaměstnanosti v %	ČR v %	Počet absolventů	Počet nezaměstnaných absolventů	Míra nezaměstnanosti v %	ČR v %
2003	2686	847	29,4	23,4	4370	800	18,3	16,3
2005	2830	569	20,1	17,9	5166	584	11,3	10,1
2008	2621	253	9,7	10,5	3776	312	8,2	7,4
2010	1914	380	19,9	18,7	3379	553	16,3	14,2

Zdroj: Zpracováno podle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje 2003, 2006, 2008, 2012

Z uvedené tabulky je zřejmé, že míra nezaměstnaných absolventů se v jednotlivých letech, počínaje rokem 2003, neustále, a ne nevýznamně, snižovala (i když v porovnání s celorepublikovým průměrem byla mírně vyšší). Výsledky jsou samozřejmě zkresleny celkovým vývojem ekonomiky v kraji. Tuto skutečnost dokumentuje rok 2010, kdy probíhala tzv. celosvětová krize a čísla nezaměstnaných absolventů se více než zdvojnásobil. Tato skutečnost jistě nebyla způsobena prudký zhoršením výuky nebo prudkou změnou poptávky po určitých oborech. Lze tedy usuzovat, že v námi sledovaných letech došlo ke zkvalitnění výuky na školách a zefektivnění (alespoň částečnému) školské soustavy v Olomouckém kraji jako celku.

5.3.4. Výsledky SWOT analýzy školství v Olomouckém kraji

Při převzetí soustavy škol krajským úřadem byla vytvořena SWOT analýza, která odhalovala silné a slabé stránky školství, možnosti ohrožení a příležitosti v jednotlivých okresech kraje. Pro tuto práci jsou důležitější slabé stránky a ohrožení viz tabulka č. 19 a to, jak na ně kraj v dalších letech reagoval.

Již v roce 2003, SWOT analýza ukázala, že největším ohrožením pro všechny okresy je demografický pokles populace v budoucnosti, který bude mít likvidační následky pro síť škol. Odbor školství se tímto problémem začal zabývat již v té době a započal optimalizaci sítě škol, která prozatím skončila sloučením některých škol s duplicitními obory. Ukazuje se ale, že demografický pád bude ještě několik let pokračovat a bude nutné pokračovat i v optimalizaci škol.

Tabulka č. 19: SWOT analýza školské soustavy OK – slabé stránky a ohrožení

okres	Jeseník	Olomouc	Prostějov	Přerov	Šumperk
Slabé stránky	chybí terciární sféra vzdělávání chybí nabídka studijních oborů ochrany přírody a prostředí více žáků učebních oborů než žáků maturitních oborů	v nabídce studijních a učebních oborů se vyskytuje duplicita nezájem o učební obory strojírenské	centralizace škol v Prostějově, protože Prostějov je jediným velkým městem okresu nezájem o strojírenské obory	vyskytuje se duplicita studijních a učebních oborů nezájem o strojírenské obory	předimenzovaná síť některých oborů středních škol nízká kapacita existující sítě gymnázií duplicita oborů
Ohrožení	demografický pokles populace s dopady na síť škol	demografický pokles populace s dopady na síť škol	demografický pokles populace s dopady na síť škol	demografický pokles populace s dopady na síť škol	demografický pokles populace s dopady na síť škol

Zdroj: Zpracováno podle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje 2003

Je však nezbytné postupovat velmi obezřetně, protože současné ročníky, které nastupují na základní školy, slibují v budoucnu zásadní obrat demografické křivky. Podíváme-li se na slabé stránky jednotlivých okresů, vidíme například v okrese Jeseník, že je jako problem uváděno vice žáků v učebních oborech, než v maturitních oborech. Tento bod se postupem času vyřešil vlastně sám a v současné době se situace obrátila. Ovšem nastal problém opačný, kdy učební obory marně hledají zájemce o studium a obory maturitní jsou přeplněné. Již v té době byl problémem ve třech největších okresech kraje nezájem o strojírenské obory. Ukazuje se, že tento problém se, i přes zřejmou snahu a podporu od nejrůznějších institucí těchto oborů, nepodařilo v uplynulém období vyřešit. Problémy spojené se zájmem o strojírenské a učební obory všeobecně přetrvávají a přesvědčit budoucí studenty, a tedy hlavně jejich rodiče, bude ještě nějakou dobu trvat. Cesta k naplnění učňovských oborů nebyla stále nalezena.

Pro tuto práci je škoda, že v následujících letech nebyla zpracována následná SWOT analýza, která by navazovala na analýzu z roku 2003. Takováto následná analýza by mohla přispět k ještě přesnějšímu výsledu analýzy dat, která je prováděna v této práci.

5.3.5. Optimalizace školské soustavy Olomouckého kraje v dokumentech rozvoje

Významnou součástí dokumentů rozvoje Olomouckého kraje je průběh optimalizace školské soustavy v kraji. V počátcích, kdy nedocházelo k demografickému poklesu populace ve sledovaném věku, nebylo zdánlivě nutné, přistupovat k tomuto nepopulárnímu opatření. Jeví se jako prozíravost vedení kraje a odboru školství Krajského úřadu, že tyto změny probíhaly kontinuálně v celém sledovaném období. Ať už to bylo zapříčiněno přebujelou soustavou škol v kraji nebo sledováním demografických křivek obyvatelstva, které už tehdy naznačovaly, že k prudkému pádu (i když z počátku postupnému) demografické křivky obyvatelstva ve sledovaném věku dojde. Možná to bylo z obou těchto příčin, ale ať je to jakkoli, ke snižování počtu škol v kraji docházelo a neustále dochází. I když se v poslední době ukazuje, že mělo být ještě důslednější. Nedocházelo ale k pouhému rušení škol, jak vyplývá z přílohy č. 1, ale k někdy méně, někdy více promyšlenému slučování škol.

Tabulka č. 20: Počty středních škol v Olomouckém kraji

Rok	Gymnázium	SOŠ	SOU
2003	20	49	44
2006	20	49	36
2008	20	48	35
2012	20	45	33
Rozdíl	0	4	11

Zdroj: Zpracováno podle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje 2006

Velkým plus v letech předcházejících druhému dokumentu bylo i u středních odborných učilišť vcelku masivní vzájemné slučování jednotlivých škol a optimalizace jejich sítě viz tabulka č. 20. Počty škol se v té době snížily (především SOU, která byla sloučena se SOŠ) v porovnání se stavem při přebírání sítě středních škol Olomouckým krajem.

Již v dalším období se nově objevila potřeba podpory veškerých aktivit vedoucích ke zvýšení počtu žáků v učňovském školství, v souvislosti s poklesem přijímaných žáků na tento typ škol. Podpora technického vzdělávání byla také jednou z významných aktivit podporovaných v rámci OP VK, přičemž Olomoucký kraj v roce 2007 zahájil přípravy na implementaci globálního grantu v rámci tohoto operačního programu, v jehož rámci měly

být vyčleněny finanční prostředky na podporu technického vzdělávání. Jinak se ani zde autoři dokumentu neodchýlili od praxe praktikované v ostatních segmentech středního školství v Olomouckém kraji a vytyčené cíle se neliší od cílů z předešlých dokumentů. Optimalizace sítě škol výrazně zpomalila a v tomto období došlo pouze ke dvěma spojení škol:

Jak bylo výše uvedeno, probíhala i v tomto období optimalizace sítě škol v Olomouckém kraji. Těmito změnami byla, alespoň v tomto období, dokončena optimalizace sítě středních škol v Olomouckém kraji. Jak vyplývá z uvedených údajů o slučování, nedocházelo a nedochází přímo k rušení škol, ale k jejich slučování, tento process se nedotkl žádného gymnázia. Na začátku šetření, při převzetí zřizovací povinnosti u středních škol krajskými úřady, jich v Olomouckém kraji bylo 20 a tak to zůstalo dodnes, viz tabulka č. 20. Jde především o snižování počtu středních odborných škol a středních učilišť. Tato skutečnost vychází z přijatých dlouhodobých návrhů. Zajímavé je, že v Jesenickém okrese je pouze jedno gymnázium zřizované krajem, v Šumperském jsou dvě gymnázia (Šumperk a Zábřeh), ale v relativně nedalekém trojměstí – Litovel, Šternberk, Uničov – je gymnázium v každém z měst. V samotném krajském městě – Olomouci pak pouze čtyři – jedno soukromé a tři zřizované krajem.

Samozřejmě se také nabízí otázka specializace středních odborných škol a odborných učilišť v rámci kraje. Je otázkou, ovšem ne řešenou v dokumentech rozvoje, jestli by měla být škola se specializací na určitý obor, průměrně nebo podprůměrně vybavená, v každém okrese nebo jedna úzce specializovaná, se špičkovým vybavením v kraji. Jedinou opravdu specializovanou školou, a to nejen v rámci kraje, je Střední škola řezbářská v Tovačově, která vychovává absolventy uměleckého oboru řezbář. Jednotlivé školy se uvedenou skutečnost snaží variovat alespoň otevíráním různorodých oborů v rámci své specializace. K určitému snížení počtu zdvojených škol v určité oblasti tedy došlo, ale jistě, i z důvodu neustálého snižování počtu nastupujících žáků, bude v dalším období pokračovat.

5.4. Střednědobé návrhy a strategické směry rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje v dokumentech rozvoje

V jednotlivých porovnávaných dokumentech byla stěžejní částí část druhá, která se zabývá výchozím stavem a střednědobými návrhy rozvoje vzdělávací soustavy. Dokument z roku 2003 se zabývá optimalizací a zkvalitněním této sítě. Je to pochopitelné vzhledem k tomu, že vlastně znamená start tohoto dlouhodobého snažení krajských úředníků. Na krajské úřady byla převedena zřizovací povinnost k části vzdělávací soustavy, jak již bylo výše podotknuto, na základě zákona 129/2000 Sb. a nikdo z úředníků nemohl volit, které školy převezme a které ne.

Tabulka č.21: Střednědobé návrhy v dokumentech vzdělávání

Dokument 2003	Dokument 2006	Dokument 2008	Dokument 2012
-veškeré změny v síti škol a ve struktuře otevíraných oborů se začaly důsledně projednávat v orgánech krajské samosprávy (rada, zastupitelstvo) a v poradních orgánech (Výbor pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost Zastupitelstva Olomouckého kraje, Rada pro hospodářskou a sociální dohodu); -omezení neopodstatněné duplicity oborů v jednom městě, popř. mikroregionu; -omezení otevírání těch oborů, o které je na trhu práce dlouhodobý nezájem; -zahájení racionalizace sítě škol a školských zařízení, jejichž existence se ukázala jako neopodstatněná.	-zkvalitnění a modernizace vzdělávání (kurikulární reforma) -zajišťování kvality, monitorování a hodnocení vzdělávání -zvyšování profesionality a společenského postavení pedagogických pracovníků -rozvoj integrovaného systému poradenství ve školství -zajišťování rovnosti příležitostí ke vzdělávání -podpora dalšího vzdělávání	-rovnost příležitostí ke vzdělávání -kurikulární reforma – nástroj modernizace vzdělávání s důrazem na rozvoj klíčových kompetencí -podpora cizích jazyků, informačních a komunikačních technologií -tvorba a zavádění systémů kvality, metod hodnocení a vlastního hodnocení škol a školských zařízení -zvyšování profesionality a zlepšování pracovních podmínek pedagogických pracovníků, -podpora dalšího vzdělávání.	-zlepšit vybavenost a podmínky pro studium (budování odborných učeben, sportovišť, prostorů pro projektovou výuku a mimoškolní činnost) -realizovat periodické hodnocení ředitelů škol a školských zařízení -realizovat kroky, které povedou ke srovnatelné úrovni v přijímacím řízení na obdobných typech škol -podporovat zapojení škol do Regionální inovační strategie Olomouckého kraje -podporovat spolupráci škol s odborníky z praxe -podporovat technické a přírodovědné odborné vzdělávání využíváním tzv. šablon, tedy předpřipravených typizovaných projektů, které jsou financovány metodou „unit costs“ -podporovat jazykové vzdělávání ve školách prostřednictvím programu EU peníze školám -podporovat mimořádně nadané děti, žáky a studenty

Zdroj: Zpracováno podle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje 2003, 2006, 2008, 2012

Na kraj jako právnickou osobu byla převedena zřizovací povinnost kevšem existujícím středním školám na jeho katastrálním území a úředníci k tomu určení museli uvažovat, jaká bude jejich budoucnost.

Jak z tabulky č. 21 vyplývá, střednědobé návrhy se postupem času výrazně proměnily. Je to samozřejmé v souvislosti s délkou sledované období. V prvních letech po převzetí středních škol byly zaměřeny především na optimalizaci a racionalizaci sítě škol. V dalších letech došlo na zkvalitňování výuky, zvyšování profesionality pedagogických pracovníků a rovnosti příležitostí ke vzdělání. Tyto problémy se ukázaly jako dlouhodobé, v jejichž řešení bylo nutno pokračovat i v dalších letech. V posledním období byl počet střednědobých návrhů výrazně navýšen. Objevila se nutnost podpory technických a přírodovědných oborů na školách, sjednocení přijímacích zkoušek na jednotlivých typech škol, podpora jazykového vzdělávání a podpora mimořádně nadaných žáků. Je tedy zřejmé, že jednotlivé střednědobé návrhy se v průběhu času výrazně vyvíjely a došlo k jejich výraznému nárůstu. V souvislosti s neustálým zvyšováním nároků na absolventy středních škol v průběhu a vastně i po ukončení studia je toto konstatování nesporně pozitivní.

Ve výše zmiňované SWOT analýze bylo zhodnoceno školství v jednotlivých okresech, jeho stav a bylo nutno zaujmout rozhodnutí, jak tento stav optimalizovat. Jak už bylo uvedeno, toto rozhodování bylo a je doposud prováděno dobře. Některé návrhy byly schváleny (slučování škol se stejnými obory) a provedeny. Některé nebyly rozhodnutím Rady a Zastupitelstva kraje přijaty. Tyto však studiem dat nelze zjistit. V Dokumentech jsou pouze uvedeny realizované kroky. Jak vyplývá z přílohy č. 1, ve které jsou uvedeny všechny optimalizační kroky týkající se středního školství, jednotlivé sloučení škol a jednalo se o sloučení, ne o rušení, jsou na první pohled promyšlené. Jedná se o slučování středních odborných škol a učilišť se stejným nebo podobným obsahem výuky. V dalších letech docházelo k optimalizaci škol ne až tak masivní jako na počátku. Ve střednědobých návrzích se řešily problémy, jak zvýšit kvalitu výuky a již několikrát v této práci zmiňovaný problem demografického poklesu populace. Tento pokles samozřejmě souvisí se snižováním počtu škol, které se v této souvislosti jeví jako nanejvýš potřebné a promyšlené. Na rozdíl od předešlých dokumentů rozvoje se v dokumentu z roku 2012

výrazně rozšířil počet střednědobých záměrů a záměrů krajského vzdělávání. Zůstávají ty, které navazují na předešlé dokumenty. Objevuje se nezanedbatelný počet nových, které akceptují požadavky a problémy, které se v mezidobí objevily. Některé z nich se týkají zapojení škol a prohloubení spolupráce škol s odborníky z praxe, případně spolupráce s místními výrobními podniky. Objevuje se požadavek důsledně využívat možnosti nového typu projektů financovaných z peněz Evropské unie tzv. projektů unit costs, které byly zkušebně vyhlášeny Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, jako výzvy 1.4 a 1.5. Jak z této mé práce vyplynulo, většina škol, až na malé výjimky – většinou školy soukromých zřizovatelů – uvedených výzev využila.

Dalším problémem, na který se školy v tomto období ve velké míře zaměřily, bylo zapojení do příprav na novou celostátní maturitní zkoušku, která byla ve střednědobých záměrech plánována již od prvního dokumentu z roku 2003, a podle potřeb upravovaly své školní vzdělávací programy. Všechny tyto přípravy probíhaly za větších či menších problémů a probíhají v podobě povinných celostátních maturit, vlastně dodnes. Dnes se jí povinně účastní všechny typy středních škol, kde je výuka ukončena maturitní zkouškou.

5.5. Výzvy a projekty týkající se vzdělávání v Olomouckém kraji

Se vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004 se i školám a školským zařízením naskytla možnost využít při zkvalitňování vybavení i samotné výuky čerpání finančních prostředků z jednotlivých Operačních programů Evropské unie. Tato práce se zabývá programovacím obdobím 2007 – 2013. V té době mohly školy čerpat finanční prostředky, jak z Regionálního operačního programu Střední Morava, v podobě investičních prostředků, které většina škol využila k rozšíření a zkvalitnění svých prostor určených k výuce a v poslední době k realizaci úsporných opatření (zateplování školních budov). Další možnost, kdy mohly školy v České republice a tedy i školy z Olomouckého kraje čerpat finanční prostředky z Evropského sociálního fondu, byl Operační program vzdělávání pro konkurenceschopnost. Tento operační program, jak už napovídá jeho název, byl zaměřen na samotné zkvalitnění výuky na školách. A to od vybavení učeben výpočetní technikou, rozšiřování výuky jednotlivých předmětů (např. cizích jazyků) až po vzdělávání pedagogických pracovníků škol. V rámci tohoto operačního programu mohly školy a vzdělávací zařízení čerpat finanční prostředky v rámci jednotlivých výzev

vyhlašovaných přímo Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy nebo tzv. zprostředkovatelskými orgány – jednotlivými krajskými úřady. První typ výzev byl zaměřen na rozvoj vzdělávací soustavy České republiky a mohly se do nich přihlašovat se svými projekty školy, které splňovaly požadované podmínky z celé ČR. U druhého typu výzev, který byl vyhlašován tzv. zprostředkovatelskými subjekty, šlo o projekty s působností v jednotlivých krajích České republiky.

5.5.1. Výzvy grantových schémat v Olomouckém kraji v období 2007 – 2013

V programovacím období 2007 – 2008 byly v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost prostřednictvím zprostředkujícího subjektu – Olomouckého kraje – vyhlášeny čtyři základní výzvy týkající se vzdělávání.

Tabulka č. 22: Aktivity podporované výzvami oblast 1. 1. grantových schémat v programovém období 2007 - 2013

Aktivity výzev
-vytváření podmínek pro implementaci školních vzdělávacích programů ve školách a školských zařízení, -implementace nových kurikulárních dokumentů do praxe jednotlivých škol -zavádění vyučovacích metod, organizačních forem a výukových činností -zavádění vyučovacích metod, organizačních forem a výukových činností, které zvyšují kvalitu výuky cizích jazyků -podpora výuky v cizích jazycích na středních školách -zlepšování podmínek pro využívání ICT pro žáky i učitele, a to i mimo vyučování -využívání ICT ve všeobecně vzdělávacích a odborných předmětech -rozvoj partnerství a síťování -spolupráce institucí počátečního vzdělávání na regionální úrovni s aktéry na trhu práce -spolupráce institucí počátečního vzdělávání s místní a regionální státní správou a samosprávou -rozvoj kariérového poradenství ve školách -podpora škol v oblasti evaluace -podpora informačních center ve školách -rozvoj podnikatelských znalostí, schopností a dovedností žáků -rozvoj znalostí, schopností a dovedností žáků ve vzdělávání pro udržitelný rozvoj -zlepšování podmínek pro výuku technických oborů

Zdroj: Zpracováno podle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje 2006, 2008, 2012

Všechny výzvy obsahovaly podvýzvy z jednotlivých oblastí[6]. Pro tuto práci byly vybrány výzvy oblasti 1.1 Zvyšování kvality vzdělávání, která úzce souvisí s předešlými kapitolami.

Uvedené aktivity samozřejmě vycházejí a akceptují horizontální témata, která byla vyhlášena v rámci Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost. Všechna tato témata zároveň vycházejí a korespondují s návrhy dlouhodobých záměrů vzdělávání, jak Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, tak i Olomouckého kraje. Objevuje se téma zlepšování podmínek pro výuku technických oborů, zlepšování podmínek pro využití ICT na školách a další.

V rámci programovacího období 2007 – 2013 byly pro oblast 1.1. Zvyšování kvality ve vzdělávání vyhlášeny tři výzvy a dvě doplňkové výzvy, které měly za úkol vyčerpat celou alokovanou částku, viz tabulka č. 25.

Tabulka č. 23: Výzvy grantových schémat oblast 1. 1. v programovacím období 2007 - 2013

Číslo výzvy	Číslo glob. grantu	Datum vyhlášení	Datum ukončení podávání žádostí
Výzva č. 1	CZ.1.07/1.1.04	16. 5. 2008	14. 7. 2008
Výzva č. 2	CZ.1.07/1.1.04	11. 5. 2009	14. 7. 2008
Výzva č. 3	CZ.1.07/1.1.04	30. 3. 2010	14. 5. 2010
Doplňková výzva č.1	CZ.1.07/1.1.04	2. 10. 2012	5. 11. 2012
Doplňková výzva č.2	CZ.1.07/1.1.04	29. 3. 2013	30. 4. 2013

Zdroj: Zpracováno podle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje 2003, 2006, 2008, 2012

- 1.1 Zvyšování kvality ve vzdělávání
- 1.2 Rovné příležitosti dětí a žáků včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- 1.3 Další vzdělávání pracovníků škol a školských zařízení
- 1.4 Zlepšení podmínek pro vzdělávání na základních školách
- 1.5 Zlepšení podmínek pro vzdělávání na středních školách

V první výzvě bylo podáno neuvěřitelných 202 žádostí od jednotlivých subjektů ze skupiny oprávněných žadatelů uvedených ve výzvě[7], viz tabulka č. 26. Zajímavé je, že některé subjekty podaly v této výzvě několik projektů, například Univerzita Palackého v Olomouci sama podala jedenáct projektů, z nichž bylo ovšem schválena pouze jedna.

Tabulka č. 24: Počty přijatých žádostí ve výzvě 1.1 z roku 2008

Typ žadatele	Gymnázium	SOŠ	SOU	VŠ	ZŠ	Ostatní
Podané žádosti	26	51	4	12	59	50
Schválené žádosti	5	9	0	1	2	3

Zdroj: Zpracováno podle www.kr-olomoucky.cz

Zajímavé je, že z tohoto počtu žádostí bylo schváleno pouhých 20 projektů. Procentuální úspěšnost schválených projektů byla pouze 9%. Spočítáme-li procentuální úspěšnost jednotlivých typů žadatelů, vychází nám, že nejúspěšnější jsou s 19% úspěšností gymnázia, následují se 17% střední odborné školy, s 8% školy vysoké následované ostatními žadateli s 6% a jako předposlední s 3% základní školy. Úplně poslední byly s nulovou úspěšností odborná učiliště. Uvedené skutečnosti lze vysvětlit tím, že šlo o první výzvu tohoto typu. Školy teprve získávaly zkušenosti a mnohé měly, v té době, přetlak nápadů na projekty, které chtěly využít a získat finanční prostředky. Zajímavostí u podaných žádostí byla účast firem z různých části české republiky, jako např. Pražské SCIO. V kontextu této práce je i neschválená pětimilionová žádost České zemědělské univerzity v Praze s projektem Rozvoj kariérového poradenství na základních a středních školách v Olomouckém kraji, která nebyla schválena z důvodu nedosažení minimálního počtu bodů (získala pouze 42 bodů namísto potřebných 65). Ukázalo se tedy, že po projektech v rámci Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost je v Olomouckém kraji mezi školami

[7] školy a školská zařízení
vysoké školy podle zákona
sdružení a asociace škol
právnické osoby působící ve vzdělávání a kariérovém poradenství,
města, obce, svazky obcí, podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích
odborové organizace a organizace zaměstnavatelů, profesní a oborová sdružení,
zaměstnavatelé, pokud v souladu s předmětem své činnosti poskytují plnění v souvislosti s aktivitami, které mohou být předmětem podpory OP VK, nebo s vytvářením nezbytných podmínek pro takové aktivity,
nestátní neziskové organizace

„hlad“, bude jen potřeba se školami pracovat a vybudovat management schopný zpracovávat vzdělávací projekty na vyšší úrovni.

Ve druhé výzvě byly podporovány aktivity totožné s předešlou výzvou, o které mohly žádat totožné skupiny oprávněných žadatelů. Je to samozřejmé, protože ve sledovaném operačním období šlo o prioritní témata ve vzdělávání vytyčená jak Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, tak i samotným Olomouckým krajem.

Počet podaných žádostí se mírně snížil. V tomto období podalo žádost 147 oprávněných subjektů, viz tabulka č. 27. Poměr schválených a neschválených žádostí se ovšem výrazně nezměnil. Uspělo opět pouze 21 žadatelů, jejich projekty byly schváleny k realizaci.

Tabulka č. 25: Počty přijatých žádostí ve výzvě 1.1 z roku 2009

Typ žadatele	Gymnázium	SOŠ	SOU	VŠ	ZŠ	Ostatní
Podané žádosti	20	39	4	9	41	34
Schválené žádosti	4	8	0	0	6	3

Zdroj: Zpracováno podle www.kr-olomoucky.cz

Procentuální úspěšnost schválených projektů mírně vzrostla na 14%. To je ovšem ovlivněno výše uvedeným snížením počtu odevzdaných žádostí. Počty vyřazených přibližně odpovídaly minulé výzvě. V procentuálních počtech jsou opět nejúspěšnější gymnázia s 20% úspěšností, jim se vyrovnaly s 20% úspěšností střední odborné školy, následované základními školami se 14% a ostatními subjekty s 8%. Poslední jsou v tomto období opět s nulovou úspěšností odborná učiliště, kterým se ale tentokrát vyrovnaly vysoké školy. Ty ovšem tentokrát nejsou zastupovány pouze Olomouckou Palackého univerzitou a Českou zemědělskou univerzitou. Připojila se k nim soukromá Moravská vysoká škola Olomouc, Vysoká škola ekonomická Praha a opět neúspěšná (s projektem s týmž názvem) Česká zemědělská universita Praha. Počtem projektů ze zúčastněných universit opět se šesti žádostmi vede Universita Palackého. I přes zřejmou snahu vyměnit kvantitu za kvalitu (universita podala poloviční počet žádostí), výsledek nebyl o mnoho lepší. Spíše naopak. Tristní zůstává, ale i úspěšnost ostatních žadatelů. Je zřejmé, že se většina z nich nepoučila z výsledků minulé výzvy. Tedy alespoň ne tak, aby byla změna ve

výsledku viditelná. Některé školy, například Gymnázium Jiřího Wolkera v Prostějově podalo pouze jeden projekt a ten byl schválen. Některým školám z relativně velkého počtu žádostí nebyl schválen ani jeden. Ze zveřejněných dokumentů nelze zjistit, z jakého důvodu byly projekty zamítnuty, na rozdíl od minulé výzvy. Tyto informace přestal odbor investic a evropských programů krajského úřadu zveřejňovat. Se znalostí výsledků lze ale konstatovat, že to bylo v prvním kole hodnocení z důvodu administrativních nedostatků, případně ve druhém kole z důvodu nedosažení stanoveného počtu bodů nebo chyb či nedostatků v rozpočtech projektů. Trendem u schválených projektů se jeví krácení finančního rozpočtu projektu. Kdy u některých projektů docházelo ke krácení rozpočtu i o více než 1 000 000,- Kč. Je potom otázkou, jak lze takto upravený projekt realizovat, když na straně klíčových aktivit a výstupů zůstane vše beze změny, ale na straně financí dochází k takto razantnímu krácení. Pouze šest ze schválených 21 projektů prošlo tímto krácením beze změny. Převážná většina úspěšných žadatelů – 11 - realizovala projekty v oblasti využívání ICT ve všeobecně vzdělávacích a odborných předmětech. Propagované zkvalitnění technických předmětů obsahuje pouze jeden schválený projekt.

Počet odevzdaných projektů ve třetí výzvě se oproti minulé výzvě snížil téměř na polovinu, na 83 podaných žádostí viz tabulka č. 28. Počet schválených žádostí v této výzvě se také snížil na 17. Procentuální úspěšnost opět nepatrně vzrostla na 20%. I zde je to opět způsobeno prudkým snížením počtu odevzdaných žádostí.

Tabulka č. 26: Počty přijatých žádostí ve výzvě 1.1 z roku 2010

Typ žadatele	Gymnázium	SOŠ	SOU	VŠ	ZŠ	Ostatní
Podané žádosti	15	28	0	4	19	17
Schválené žádosti	7	5	0	2	2	1

Zdroj: Zpracováno podle www.kr-olomoucky.cz

Jestliže porovnáme procentuální úspěšnost při schvalování u jednotlivých typů žadatelů, v této výzvě vítězí, na rozdíl od minulých výzev vysoké školy s 50% úspěšností. Tato skutečnost vychází z podstatného snížení počtu odevzdaných žádostí a to především Palackého universitou. V této výzvě odevzdala pouze dvě žádosti, z nichž jedna byla schválena k realizaci. Na druhém místě se se 47% umístila gymnázia. Na třetím opět

střední odborné školy se 17%, následované základními školami s 10,5% a ostatními s 6%. Na posledním místě s nulovou úspěšností odborná učiliště, která, jak se zdá na tvorbu projektů úplně rezignovala. Na úspěšnost při schvalování projektů bychom se mohli zaměřit i z hlediska celkového počtu jednotlivých typů žadatelů. U škol by to bylo celkem jednoduché, protože počet jednotlivých typů škol je v daném období pevně dán. Problém by nastal u vysokých škol, kdy by bylo problémem, jestli počítat pouze školy působící v Olomouckém kraji nebo všechny vysoké školy v České republice. Podávat projekty ve výzvách grantových schémat mohou všechny vysoké školy, jsou jen omezeny konáním aktivit projektu v Olomouckém kraji. Je ovšem otázkou, jestli mají vysoké školy zájem se výzev účastnit. Ještě větším problémem by bylo určit počet ostatních organizací, které mohou o podporu z Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost žádat. I zde mohou žádat nejrůznější vzdělávací organizace z celé České republiky, omezené pouze konáním projektů v Olomouckém kraji. A to mohou být v rámci České republiky tisíce organizací. Vypovídací schopnost tohoto srovnání by tedy byla velmi malá.

Je tedy vidět, že u většiny žadatelů došlo k vystřízlivění z prvních dvou výzev, které nedopadly úplně podle jejich představ (u většiny vůbec nedopadly). Subjekty podávaly projekty s větším rozmyslem, nepodávaly všechny projekty, které u nich vznikly, ale snažily se o jejich kvalitativní výběr. U některých z nich je zřejmé, že jejich projektové týmy se poučily a začaly pracovat na profesionální úrovni. Důkazem toho je opakovaná úspěšnost žádostí v jednotlivých výzvách. Patřila k nim především některá gymnázia, ale i střední odborné školy.

Některé subjekty opětovně odevzdávají ke schválení stejné projekty, které v minulých výzvách nebyly schváleny. Nelze přesně určit, je-li tato praxe úspěšná. Zřejmě však ne, protože mezi schválenými projekty se žádný z těchto opakovaně podávaných projektů neobjevil.

Čtvrtá a poslední výzva tohoto programovacího období byla vyhlášena pouze pro oblasti 1.2 a 1.3. Další dvě výzvy pro oblast 1.1, kterou sleduje tato práce, byla vyhlášena jako doplňková (slouží k dočerpání nevyčerpaných peněz z předešlých výzev). Podané projekty

první z vyhlášených výzev měly z důvodu ukončování projektovacího období zkrácené trvání, maximálně 19 měsíců od data zahájení a musely být ukončeny do 31. 12. 2014.
I podporované aktivity v rámci této výzvy byly poněkud jiné než ve výzvách předešlých. Jejich počet byl výrazně snížen, viz tabulka č29.

Tabulka č. 27: Aktivity podporované dodatkovou výzvou č. 1

Aktivity dodatkové výzvy č. 1
-Rozvoj kariérového poradenství ve školách, včetně vyhledávání žáků ohrožených nesprávnou volbou nebo předčasným odchodem ze systému vzdělávání, -Spolupráce institucí počátečního vzdělávání se státní správou a samosprávou s možností uplatnění inovativních forem spolupráce včetně zapojení škol do komunitního rozvoje, -Zlepšování podmínek pro výuku technických, přírodovědných oborů a řemesel, včetně zvyšování motivace žáků ke vzdělávání se v těchto oborech, -Rozvoj podnikatelských znalostí, schopností a dovedností žáků v počátečním vzdělávání.

Zdroj: Zpracováno podle www.kr-olomoucky.cz

I zde však zůstává podpora technického vzdělávání, jako jedna z priorit Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Olomouckého kraje.

Na tuto výzvu navazovala ještě druhá dodatková výzva. I v této výzvě byla zkrácena doba trvání projektu 9 měsíců a ukončením realizace do 31. 12. 2014.
V první z výzev bylo doručeno k posouzení 55 projektů, z kterých bylo vybráno 33 úspěšných, viz tabulka č. 30.

Tabulka č. 28: Počty přijatých žádostí ve výzvě 1.1 z roku 2012

Typ žadatele	Gymnázium	SOŠ	SOU	VŠ	ZŠ	Ostatní
Podané žádosti	10	18	2	2	13	10
Schválené žádosti	7	11	1	2	8	4

Zdroj: Zpracováno podle www.kr-olomoucky.cz

Na snížení počtu projektů v odevzdaných v této výzvě mělo svůj vliv kratší období realizace a nižší nejvýše povolená částka na jednotlivý projekt, díky čemuž některé dříve neschválené projekty nemohly být použity. Z tohoto hlediska nemůžeme brát tuto výzvu jako rovnocennou k ostatním. Také procentuální výpočet úspěšnosti jednotlivých typů

uživatelů nebude plně korespondovat s minulými výzvami. Přesto zde bude uveden. Do čela se tentokrát dostaly vysoké školy se 100% úspěšností. To přímo souvisí se snížením počtu projektů, které v této výzvě byly pouze dva a oba byly schváleny. Na druhém místě se umístila gymnázia s 70% úspěšností následovaná středními odbornými školami a základními školami se 61% úspěšností. Další jsou odborná učiliště, u kterých byl schválen jeden ze dvou podaných projektů a jejich úspěšnost je tedy 50%. Poslední jsou ostatní skupiny, ale i zde je úspěšnost 40%. Kdo by sledoval pouze toto kritérium, mohl by nabýt dojmu, že se situace ve zpracování projektových žádostí výrazně zlepšila. Ale jak uvádíme výše, bylo by to zavádějící vzhledem k počtu podaných projektů a dalším skutečnostem.

V další část této výzvy, s ještě kratším časem na realizaci projektu, byl podán nezjištěný počet projektu, ze kterých bylo k realizaci vybráno pouhých 9 projektů, viz tabulka č. 31.

Tabulka č. 29: Počty přijatých žádostí ve výzvě 1.1 z roku 2013

Typ žadatele	Gymnázium	SOŠ	SOU	VŠ	ZŠ	Ostatní
Podané žádosti						
Schválené žádosti	2	6	0	1	0	0

Zdroj: Zpracováno podle www.kr-olomoucky.cz

U této výzvy nedošlo ke zveřejnění podaných projektů. Můžeme se pouze domnívat, že počet těchto projektů byl vzhledem k devíti měsíční lhůtě jejich ukončení výrazně menší, než v předešlých výzvách. Podporované aktivity přímo korespondovaly s předešlou doplňkovou výzvou. V počtu podpořených škol výrazně dominují střední odborné školy následované gymnázii a vysokou školou (i tentokrát Palackého universita). Ostatní typy žadatelů se podle všeho této výzvy nezúčastnily. Pokud srovnáme vývoj vyhlašování výzev k podávání projektů, ukazuje se, že ani zde nechybí koncepce. Témata jednotlivých výzev se opakují a vycházejí z témat Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost. To je samozřejmé z výše uvedeného důvodu, kdy Olomoucký kraj byl pouze zprostředkovatelským subjektem. V souvislosti s celkovým počtem podaných žádostí a počtem schválených se jeví jako nedostatečná práce s pracovníky škol, kteří tyto žádosti zpracovávají. Jistý vývoj je patrný, ale je otázkou, jestli je spojen s uvědoměním si ředitelů jednotlivých škol, že při podávání projektů je potřeba zaměřit se na kvalitu projektů nebo

s cílevědomou prací s tvůrci projektů. V začátcích podávání žádostí, zejména v první a ve druhé výzvě, je školami výrazně upřednostňována kvantita. Podané množství projektů k projektům schváleným se pohybuje na 10% hranici úspěšnosti. Velká většina žádostí byla tedy z nejrůznějších důvodů vyřazena a nebyla nikdy realizována. Tato skutečnost se v dalších výzvách zlepšovala jen pomalu a bylo nutné zařadit dvě doplňkové výzvy, aby byla vyčerpána částka určená v programovacím období pro výzvy Olomouckého kraje.

Školy se v programovacím období 2007 – 2013 mohly účastnit celorepublikových výzev vyhlašovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Příkladem takových výzev byly výzvy 1.4 a 1.5, zaměřené na tvorbu digitálních výukových materiálů a s ní souvisejícím doplněním digitálních technologií na základních a středních školách a výzva 44, jejíž projekty v současnosti probíhají a která je zaměřena na podporu technického a přírodovědného vzdělávání v jednotlivých krajích.

Sekundární a komparativní analýza dat dokumentů Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje školské soustavy Olomouckého kraje ukazuje na souvislost mezi jednotlivými dokumenty a jejich vzájemnou návaznost. Toto je patrné nejvíce v části obsahující střednědobé návrhy, kde úkoly z prvního dokumentu, které zůstaly v mezidobí nevyřešeny, jsou obsaženy i v dokumentech následujících. Nezůstává jen u nich, ale jsou doplňovány návrhy novými, které se průběhem času objevily a staly se aktuálními. V prvním dokumentu je nejdůležitějším problémem restrukturalizace škol a školských zařízení, ve které se pokračuje, jak ukazuje příloha č. 1 do současnosti a zřejmě v závislosti na demografickém vývoji nastupujících ročníků ještě není ukončena. V dalších dokumentech je vyzdvyžen problém výuky cizích jazyků a potřeba zkvalitnění dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Tyto problémy jsou v posledním zveřejněném dokumentu doplněny o potřebu rozvoje technických oborů a spolupráce škol technického zaměření s odborníky z praxe viz tabulka č. 21. Je také viditelné propojení jednotlivých analyzovaných dokumentů a výzev grantových schémat vyhlašovaných Olomouckým krajem, ke kterému dochází v tématech výzev, které korespondují s výše uvedenými střednědobými návrhy, viz tabulka č. 22. Dlouhodobé záměry tvoří na sebe navazující dokumenty, které určují vývoj školské soustavy v Olomouckém kraji. Výsledky zjištěné analýzou dat to jednoznačně potvrzují. Školství v Olomouckém kraji prošlo od vytvoření

prvního dokumentu v roce 2003 poměrně dlouhým a složitým vývojem od rozbujelé soustavy, která neakceptuje požadavky trhu práce, k štíhlejšímu a výkonnějšímu systému, který je v rámci svého odvětví konkurenceschopný. Jestliže se v současnosti, jak uvádí Keller, škola nachází ve fázi „pojišťovny“, lze odpovědně říci, že analyzované dokumenty přispívají k upevnění a zkvalitnění vzdělání, jako pojistky pro budoucnost. Součástí tohoto procesu je, jak uvádíme výše, restrukturalizace a optimalizace sítě středních škol, započatá již v roce 2003 a pokračující doposud. Jedním z problémů tohoto procesu je počet gymnázií v kraji, který zůstává, i přes proklamace o podpoře odborných technických škol, stejný po celou dobu. Uváděné procesy se týkají pouze škol odborných. Ale i to má oporu v dokumentech, které jako strategii uvádějí odstranění duplicitních oboru a nerozšiřování stávající sítě škol a oborů na nich vyučovaných.

Určitým měřítkem úspěšnosti práce, která byla vynaložena na optimalizaci školské soustavy, by mohly být snižující se počty nezaměstnaných absolventů škol, kteří ukončili studium na školách v Olomouckém kraji. Tento vývoj je od počátku patrný, jak mimo jiné dokumentuje tato práce, viz tabulka č 18. Na počátku, v roce 2003, se pohybovala na na úrovni 23 %. Od té doby výrazně klesala až k 8,8 % v roce 2008. V roce 2010 nastal v souvislosti s celosvětovou krizí opětovný nárůst na 17,6 %.

Dokumenty a v nich uvedené dlouhodobé záměry jsou významě podpořeny možností škol čerpat finanční prostředky prostřednictvím výzev grantových schémat, v letech 2007 – 2013 v rámci oblasti 1.1, zaměřené na počáteční vzdělávání, to bylo 374 220 757 Kč. Výzvy, podrobené analýze byly zaměřeny na podporu a rozvoj výuky na školách, zlepšení jejich technického vybavení a zvyšování kvality pedagogických pracovníků. Tyto potřeby jsou obsaženy i v dlouhodobých návrzích uveřejněných v analyzovaných dokumentech. Ukázalo se, že školy mají problém s tvorbou projektových žádostí a jejich uplatnění ve schvalovacím procesu. Že tedy počet podaných žádostí několikanásobně převyšuje počet žádostí schválených. V první výzvě to bylo podáno 202 žádostí a pouhých 20 žádostí bylo schváleno a doporučeno k realizaci. Úspěšnost je tedy 10 %. Ale i v tomto trendu je znatelný vývoj, kdy školy podávají menší počet žádostí a snaží se soustředit na jejich kvalitu. V poslední řádné výzvě bylo podáno 83 žádostí a doporučeno k realizaci 17. procentuální úspěšnost se tedy zvýšila na 20 %. Zajímavé v tomto kontextu je, že

nejúspěšnějšími žadateli byla ve všech kolech výzvy gymnázia, která v poměru podaných a schválených žádostí dosáhla 19 %, 20 % a dokonce 46 % v poslední výzvě. V poměru ke všem schváleným žádostem je to 25 %, 19 % a 41%.

Analýza odpověděla na základní otázky uvedené v cíli diplomové práce. Co však se však zjištitnepodařilo, čímž se potvrdil původní předpoklad, je průběh samotného procesu vzniku dokumentů. Pro doplnění celistvosti pohledu na dokumenty, je potřeba zjistit i průběh tohoto procesu, který z pouhé analýzy dat nevyplývá. Tedy jak dokument vzniká, jestli a jak probíhá spolupráce mezi tvůrci na jednotlivých úrovních vzniku. Již na počátku bylo zjevné, že k doplnění komplexního pohledu na dokumenty bude potřeba tato data zjistit. Proto byly zvoleny strukturované rozhovory s tvůrci dokumentů. Byly vybrány dvě skupiny oslovených – pracovníci Odboru školství Krajského úřadu, jako expertní tým, který dokument připravuje a kompletuje a ředitelé škol, jejichž práci ovlivňuje. Průběh a výsledky těchto rozhovorů jsou obsahem následující části diplomové práce.

6 EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ O VZNIKU DLOUHODOBÝCH DOKUMENTŮ PROSTŘEDNICTVÍM STRUKTUROVANÝCH ROZHOVORŮ.

Pro použití strukturovaných rozhovorů byla rozhodující potřeba zjištění odpovědí, které nebylo možno zjískat studiem dokumentů rozvoje. Jen těžko bychom studiem a komparativní analýzou dokumentů mohli zjistit průběh přípravy a samotné tvorby dokumentů. Z tohoto důvodu bylo třeba oslovit jejich tvůrce, kteří se na vzniku dokumentů přímo podíleli. Další oslovenou skupinou byli ti, kteří mají za úkol uvádět strategické cíle uveřejněné v dokumentech do života a také přispívat k dlouhodobým návrhům svými praktickými zkušenostmi – ředitelé středních škol v Olomouckém kraji. Využitím informací zjískaných prostřednictvím strukturovaných rozhovorů s těmito dvěma skupinami, má dojít k dotvoření celkového obrazu rozvoje školství Olomouckého kraje rámovaným jednotlivými analyzovanými dokumenty.

6.1. Výběr dotazovaných pro strukturované rozhovory

Jak bylo výše uvedeno, pro potřeby strukturovaných rozhovorů byly vybrány dvě skupiny oslovených, kteří se na vzniku zkoumaných dokumentů podíleli ať už přímo, na tvorbě nebo nepřímo, při realizaci strategie vytyčené dokumenty.

První skupinou jsou samotní tvůrci dokumentů. Jedná se tedy o úředníky Odboru školství, mládežs a tělovýchovy Krajského úřadu Olomouckého kraje. Tady ovšem nastal problém. Jednalo se o poměrně vysokou fluktuaci pracovníků uvedeného odboru, spojeného ať už s odchody pracovnic na mateřskou dovolenou (většina úřednic jsou ženy), nebo prostou změnou zaměstnání v námi sledovaném čase, který je vzhledem k časovému rozsahu, značný. Dalším problémem byla ochota, nebo spíše neochota se k uvedené tématice vyjadřovat. I přes ujištění o naprosté anonymitě dotazovaných se zprvu nepodařilo k rozhovoru získat žádného z oslovených. Po opakovaných dotazováních se podařilo k rozhovoru zjískat jednoho z oslovených. Výhodou tohoto dotazovaného je jeho přímá účast na tvorbě všech dokumentů rozvoje, je totiž pracovníkem Odboru školství od roku 2000, tedy od vzniku krajů. Vypovídací hodnota jeho odpovědí by tedy mohla být poměrně vysoká. Ovšem samozřejmě ovlivněná tím, že na Krajském úřadu pracuje stále. Z důvodu

jeho znalostí a zkušeností byl typ rozhovoru s ním změněn na expertní, ačkoli původně mělo jít pouze o rozhovor strukturovaný.

Jako druhá skupina oslovených pro strukturované rozhovory byla vybrána skupina ředitelů středních škol Olomouckého kraje. Na střední školství je tato práce především zaměřena. Zprvu bylo osloveno pět ředitelů středních škol. Oslovení byli vybráni podle zaměření svých škol. Dva z oslovených byli ředitelé gymnázií, a to vždy z různých měst kraje, jména měst nemohou být v zájmu slíbené anonymity uvedena. Tři z oslovených byli ředitelé technických a netechnických středních odborných škol. Vybráni byli tak, aby výběr zahrnoval průřez těmito školami v Olomouckém kraji. Při výběru oslovených ředitelů byly zohledněny osobní vazby, vytvořené dlouhodobou spoluprací s nimi a jejich školami na nejrůznějších projektech. Bez těchto vazeb by dotazování bylo téměř nemožné, tedy alespoň pokud se jedná o vypovídací hodnotu rozhovorů. Jen velmi těžko by otevřeně reagovali na dotazy neznámé osoby. Nebylo však lehké zajistit potřebnou skupinu respondentů, protože bylo potřeba vytipovat ředitele, kteří jsou ve své funkci déle než pět let, aby mohli komentovat účast na tvorbě alespoň jednoho dokumentu rozvoje. Musíme si uvědomit, že poslední dokument byl vydán v roce 2012, což znamená, že jeho tvorba spadá do let 2010 – 2012. Od té doby proběhlo na pozicích ředitelů mnoho změn, ať už výměny generační nebo z jiných důvodů. Procento déle sloužících ředitelů je velmi malé. Dalo by se říci, že obměna činí kolem 50%. Toto však nebyl jediný problém, který byl řešen. I zde se, přes mé osobní vztahy s dotazovanými, vyskytly problémy s ochotou poskytnout požadované informace. I zde byla zaručena absolutní anonymita. Na konec se podařilo zjískat účast alespoň dvou oslovených ředitelů. Výhodou je, že se podařilo pro spolupráci získat jednoho ředitele gymnázia a jednoho ředitele střední odborné školy technického směru.

Tabulka č. 30: Dotazovaní

	Věk	Vzdělání	Praxe v oboru	Pohlaví
Krajský úřad	45	VŠ	24	Muž
Gymnázium	54	VŠ	10	Muž
SOŠ	50	VŠ	10	Muž

Zdroj: Vlastní zpracování

6.2. Průběh expertního a strukturovaných rozhovorů

Rozhovory se zástupci první skupiny dotazovaných probíhaly jednotlivě v jejich pracovním prostředí, kde se mohli cítit uvolněněji. Také tazateli, vzhledem k dlouhodobé spolupráci, nebyla místa rozhovorů neznámá. Ani zde nebylo poskytnuto svolení s nahráváním odpovědí dotazovaných a byly pořizovány pouze písemné záznamy rozhovorů, viz příloha č. 3 a 4. Dotazovaným i tentokrát byly pokládány dotazy, částečně připravené. Tyto připravené dotazy byly pokládány oběma dotazovaným. Ostatní, dodatečné, dotazy vyplynuly z jejich odpovědí. I když odpovědi byly z větší části vyčerpávající a dostačující pro potřeby této práce. Dodatečných dotazů nebylo tedy většinou potřeba.

Sada připravených otázek obsahovala následující, viz tabulka č. 31.

Tabulka č. 31: Dotazy strukturovaného rozhovoru 2

Č.	Dotaz
1	Jaká je role ředitele školy při přípravě podkladů dokumentů rozvoje školství v OK?
2	Jsou dokumenty rozvoje připravovány ve spolupráci se školami, konzultují s vámi pracovníci Krajského úřadu jednotlivé návrhy rozvoje školství?
3	Jsou vám dány dokumenty před zveřejněním k připomínkování?
4	Jaký vliv mají na chod a rozvoj školy dlouhodobé návrhy?
5	Probíhá nějakým způsobem konzultace úředníků Krajského úřadu při přípravě výzev grantových schémat, zohledňují při této přípravě potřeby škol obecně?
6	Probíhá nějakým způsobem podpora a spolupráce Krajského úřadu při tvorbě projektových žádostí na čerpání finančních prostředků OPVK?

Zdroj: Vlastní zpracování

Vzhledem k osobním vazbám rozhovory probíhaly v přátelské atmosféře. Dotazovaní otázky neznali předem a seznámili se s nimi až při samotném rozhovoru. Nevěděli také, kteří jejich kolegové souhlasili s účastí na rozhovorech a nemohli tedy žádným způsobem předem otázky konzultovat. K vyznění odpovědí na otázky přispěly také reakce dotazovaných na položení jednotlivých otázek. Jedná se samozřejmě pouze o subjektivní pocit tazatele, který je ale podpořen osobní zkušeností s jednáním dotazovaných. Odpovědi na otázky jsou zaznamenány v přílohách č. 3 – 4 této práce, zkrácené v tabulce č. 32.

Tabulka č. 32: Zpracování strukturovaných rozhovorů

Dotaz	Dotazovaný č. 1	Dotazovaný č. 2
Role ředitele při tvorbě	Vedoucí pracovní skupiny Přispěvatelé	Vedoucí pracovní skupiny Přispěvatelé
Účast na zpracování dokumentů	Vedoucí pracovní skupiny, zároveň přispěvatel	Přispěvatel
Konzultace se školami	Ano	Ano
Připomínkování hotových dokumentů	Ano na poradě ředitelů škol	Ano na poradě ředitelů škol
Vliv dokumentů na chod školy	Ano, důležitý dokument	Ano, důležitý dokument
Konzultace při přípravě výzev	Ano	Ano
Podpora při tvorbě žádostí	Samostatně, podpora nepřímo	Samostatně

Zdroj: Vlastní zpracování

Odpovědi na jednotlivé otázky jsou téměř totožné. Z rozhovorů vyplynulo, že zájmem tvůrců dokumentů je co nejširší účast ředitelů jednotlivých škol ve všech fázích jejich tvorby. *„Odbor školství stanovil pracovní skupiny podle jednotlivých typů škol a garanta z řad ředitelů, kteří v daném termínu zpracovávali zaslané připomínky a náměty ředitelů jednotlivých škol.*(D2)*“*. Ředitelé se tedy tvorby účastní, ať už jako členové některých pracovních skupin nebo jako přízpěvatelé, kteří přinášejí návrhy vzniklé vlastní praxí. Samozřejmě nelze čekat, že všechny připomínky a náměty budou použity a zapracovány do finální verze dokumentů. *„Ty (připomínky) jsou shromažďovány, vyhodnocovány a vybírány a vybrané připomínky jsou posílány k posouzení na Odbor školství, kde jsou opět posouzeny a případně zařazeny do dokumentů.*(D2)*“*. Aby vznikl koplexní a smysluplný dokument, je nutno jednotlivé návrhy projednat, nejdřívě v pracovních skupinách k tomu určených a posléze v kolektivu zpracovatelů projektu. Zpracované návrhy se dále konzultují s pracovníky MŠMT. Teprve po nekolikastupňové konzultaci a připomínkování jde vytvořený dokument ke schválení do Rady kraje a naposledy na Zastupitelstvo kraje, kde je finálně schválen. Už tento dlouhodobý process schvalování by měl být a zřejmě je garantem koncepčnosti jednotlivých dokumentů. *„Hotové dokumenty jsou projednány na poradě ředitelů všech škol Olomouckého kraje s možností následných připomínek, neprojednávají se tedy s řediteli škol jednotlivě, což by ani nebylo možné, ale ředitelé škol jsou s dokumentem seznámeni hromadně* (D2)*.“* Oba dotazovaní hodnotili spolupráci na dokumentech kladně, přínosem podle nich bezesporu je účast širokého spektra ředitelů škol

na vzniku dokumentů. Oba take chápou nutnost zapracovat pouze ty nejčastější připomínky, které ale zároveň odpovídají linii vytyčené Odborem školství v minulých dokumentech, nebo reagují na nové trendy vývoje, o které je třeba obohatit dokumenty, aby byl obraz vývoje školství v kraji ucelený a kontinuální. Je chvályhodné, že i přes některé změny ve složení politického spektra zástupců v Radě a Zastupitelstvu kraje zůstává základní linie rozvoje škol a školského systému kraje poměrně kontinuální a ucelená.

Následně a se znalostí odpovědí první skupiny probíhaly rozhovory se zástupcem druhé skupiny dotazovaných – zaměstnancem Krajského úřadu. Nebyla možnost rozhovor provést v jeho pracovním prostředí. Proto bylo domluveno prostředí neutrální jak pro tazatele, tak i pro dotazovaného. Nahrávání rozhovoru, vzhledem k odmítavému postoji dotazovaného, nebylo možné. Tazatel si pouze činil zápis z rozhovoru. Dotazovanému byly postupně pokládány otázky, částečně připravené, částečně otázky, které vyplynuly z jeho odpovědí.
Sada předpřipravených otázek obsahovala následující otázky týkající se obsahu diplomové práce, viz tabulka č. 33.

Tabulka č. 33: Dotazy strukturovaného rozhovoru 1

Č.	Dotaz
1	Jaká byla vaše účast při tvorbě dokumentů dlouhodobého rozvoje školství OK?
2	Jak probíhá tvorba dokumentů?
3	Jak reagují školy na dokumenty?
4	Reagují dlouhodobé dokumenty na aktuální potřeby škol?
5	Jak se jednotlivý zástupci škol podílejí na vzniku dokumentů?
6	Existuje systém slučování škol?
7	Připomínkuje někdo, např. ředitelé škol, ostatní zřizovatelé, soukromé školy, dokumenty před vydáním?
8	Probíhá v souvislosti s přípravou „evropských projektů“ mezi krajským úřadem a školami nějaká spolupráce, případně příprava tvůrců projektu?

Zdroj: Vlastní zpracování

Rozhovor probíhal vzhledem k tomu, že se tazatel a dotazovaný osobně znají v přátelské atmosféře. Dotazovaný odpověděl na všechny položené otázky. Zaznamenané odpovědi tvoří přílohu č. 2 této práce. Na začátku rozhovoru se tazatel domníval, že oslovit pouze jednoho pracovníka krajského úřadu, který se na přípravě dokumentů podílel a podílí, bude

velmi málo. Během rozhovoru se ukázalo, že to, jak dotazovaný odpovídal, prezentuje oficiální stanovisko Odboru školství Krajského úřadu a na základě jeho účasti na zpracování všech dokumentů, je vyčerpávající a může být považováno za názor experta. Domněnka, že rozhovory s dalšími pracovníky kraje, kteří se na tvorbě dokumentů podíleli, by přineslo nové poznatky, se jeví jako lichá. Nebylo by možno nalézt osobu, která by se z pozice své funkce mohla vyjádřit zasvědceněji. Odpovědi na otázky jsou proto vysoce korektní a zasvědcené. Není důvod se domnívat, že vše neprobíhá tak, jak je v rozhovoru prezentováno. Jak bylo očekáváno, přinesl rozhovor nové poznatky o tvorbě dokumentů, které z jejich studia nemohly vyplynout jednoduše proto, že je dokumenty neobsahují. Svou pozici při zpracování dokumentů dotazovaný upřesňuje *„Z pozice vedoucího oddělení krajského vzdělávání jsem koordinoval činnost pracovních skupin ředitelů škol a školských zařízení zřizovaných Olomouckým krajem, pracovníků odboru školství a členů poradních orgánů kraje, kteří se podíleli na zpracování dlouhodobého záměru.* (D1)*“* Tyto pracovní skupiny shromažďují podněty přímo od škol, které jim podle typu odpovídají. Podněty zpracovávají a poskytují Odboru školství, který je připomínkuje a předává Výboru pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost Zastupitelstva Olomouckého kraje a Rady pro rozvoj lidských zdrojů. Dále je pracovní verze materiálu poslána k posouzení MŠMT a až tato zkonzultovaná verze je předložena Radě Olomouckého kraje a posléze schválena Zastupitelstvem Olomouckého kraje. Zpracování dokumentů, jejich příprava a schvalování je tedy velmi zdlouhavý proces, jehož výsledkem je dokument, který určuje směrování školství kraje na několik let. Jak bylo dotazovaným potvrzeno, školy se účastní tohoto procesu významnou měrou „*Samozřejmě, vždyť se jejich ředitelé podílí na zpracování dokumentu. Dokument ovšem stanovuje obecné priority školství v kraji, nejde do úrovně jednotlivých škol a nestanovuje priority pro jednotlivé školy* (D1).*“* Nelze tedy počítat, že bude akceptován každý jejich návrh, to by způsobilo roztříštěnost a nekoncepčnost dokumentů, je však zřejmé, že jejich názor je přinejmenším brán na zřetel a hodnocen. Tento přístup je vzhledem k počtu škol a jejich různému zaměření pochopitelný. Dokument má vyjadřovat koncepci rozvoje školství Olomouckého kraje jako celku, tedy i škol, které nezřizuje kraj. *„Ano, připomínkují je i ředitelé škol jiných zřizovatelů, v Olomouckém kraji pohlížíme na školství jako na celek, a proto obsahuje dlouhodobý záměr i kapitolu školy jiných zřizovatelů* (D1).*“* Složitost zpracování dokumentů, které musí splňovat potřebné požadavky, je značná a do tohoto procesu je

zapojeno velké množství pracovníků, ať už Olomouckého kraje, jím zřizovaných škol a škol jiných zřizovatelů.

Následně byly odpovědi obou skupin vzájemně porovnávány. Jestliže dotazovaný č. 2 odpovídá na dotaz jaká je jeho role při tvorbě dokumentu *„Ve své funkci ředitele VOŠ a SŠ jsem byl pověřen odborem školství zpracovat podněty, připomínky a náměty ředitelů za VOŠ Olomouckého kraje. Také jsem jako ředitel SŠ připomínky a náměty k DZ posílal řediteli pověřenému jejich zpracováním za jednotlivé SŠ* (D2)*“*. Vlastně totéž jen ze svého pohledu tvrdí dotazovaný č. 1 *„Garantem zpracování je odbor školství, který úzce spolupracuje s pracovními skupinami ředitelů škol (pracovní skupiny dle typů škol) – společně zpracují pracovní verzi* (D1)*“*. I třetí dotazovaný potvrzuje svou odpovědí tento fakt *„Také já jsem jako ředitel gymnázia zpracovával připomínky a náměty, které jsme zformulovali na škole* (D3)*“*.

Dotazovaný č. 1, zaměstnanec krajského úřadu, udává ve své odpovědi na jednu z otázek přesný postup vzniku schvalování dokumentů, viz druhá otázka přílohy č. 2, což ostatní dva pouze doplňují ze svého pohledu, kdy konečnou fází před samotným vydáním je pro ně schvalování na poradě ředitelů, jak uvádí dotazovaný č. 2 *„Hotové dokumenty jsou projednány na poradě ředitelů všech škol Olomouckého kraje s možností následných připomínek, neprojednávají se tedy s řediteli škol jednotlivě, což by ani nebylo možné, ale ředitelé škol jsou s dokumentem seznámeni hromadně* (D2)*“*. Totéž potvrzuje i poslední dotazovaný. Další téměř shodnou odpovědí je vliv dokumentů na provoz škol, kdy dotazovaný č. 3 uvádí *„Dokumenty rozvoje jsou jedním ze stěžejních podkladů pro fungování a rozvoj školství v Olomouckém kraji. Z nich se vychází při stanovování normative pro jednotlivé školy a významné místo mají i při schvalování nových oborů na jednotlivých školách, kdy se vychází z dlouhodobých záměrů formulovaných v dokumentech* (D3)*“*. Další část otázek se týkala grantových schémat. Je zajímavé, když dotazovaný č. 1 tvrdí, že *„V případě, že projekt nemá kofinancování ze strany kraje, je nám posláno pouze sdělení, že projekt škola podala, v případě kofinancování je třeba projekt před podáním dát do rady kraje* (D1)*“*. Dokazuje to nepřímo, že vlastně žádná významná spolupráce mezi školami a úředníky tedy alespoň ty z odboru školství neprobíhá. Totéž odkrývá i dotazovaný č 2, když na podobně položenou otázku odpovídá *„Vlastní projektovou žádost podává každá škola individuálně s možností využití konzultací*

jednotlivých odborů kraje v návaznosti na obsah a záměr projektu (D2)*"*. Z odpovědí tedy vyplývá, že školy mohou spolupracovat na tvorbě projektu s odbory krajského úřadu, ale ten, pod jehož gesci spadají, zde není žádným způsobem zdůrazněn. Z odpovědi prvního dotazovaného by dokonce mohlo být patrno, že je úředníkům odboru školství vlastně jedno, jak tento proces probíhá. To samozřejmě odporuje samotné podstatě a potřebě čerpání finančních prostředků z evropských fondů.

Pro naše potřeby je ale důležitější, že se odpovědi na otázky vpodstatě shodují, viz tabulka č. 34, a jak je uvedeno výše, jsou analyzované dokumenty důležitou součástí fungování škol.

Tabulka č. 34: Výsledky strukturovaných rozhovorů

	Účast na tvorbě dokumentů	Spolupráce na dokumentech	Podpora pří tvorbě žádostí od odboru školství
Dotazovaný č. 1	Ano	Ano	Nepřímo
Dotazovaný č. 2	Ano	Ano	Nepřímo
Dotazovaný č. 3	Ano	Ano	Nepřímo

Zdroj: Vlastní zpracování

Výsledky dotazování potvrdily původní předpoklad, že mohou vhodně doplnit a obohatit o nové poznatky provedenou sekundární a komparativní analýzu dat z dokumentů rozvoje. Rozhovory potvrzují snahu pracovníků krajského úřadu o zapojení všech zainteresovaných skupin, tedy pracovníků Odboru školství a pracovníků škol, prostřednictvím ředitelů zapojených do pracovních skupin. Tato spolupráce se podle reakcí dotazovaných ukazuje jako přínosná, zejména v návrzích podávaných řediteli jednotlivých škol. Tyto návrhy, jak uvádí pracovník Odboru školství, nejsou zapracovávány jednotlivě, což by vzhledem k jejich množství a různorodosti, nebylo možné. Jsou dále zpracovávány a zobecňovány. Ty, které jsou vyhodnoceny jako všeobecně potřebné a vyhovující potřebám jsou následně zapracovány do dokumentů v podobě střednědobých návrhů, viz tabulka č. 21. Samotné zpracování dokumentů je však pouze začátek celého procesu schvalování, který probíhá před zveřejněním dokumentu. Následné připomínky se zapracovávají po předložení dokumentu Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy. Dalším kolem, kterým dokumenty prochází je schválení Radou kraje. Poté přichází na řadu vrcholný orgán kraje –

Zastupitelstvo. Teprve tehdy je dokument definitivně schválen a připraven k uveřejnění. Tím dochází k uzavření dlouhodobého procesu tvorby doumentu.

7 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo prostřednictvím sekundární a komparativní analýzy dat obsažených v jednotlivých dokumentech Dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy Olomouckého kraje, uveřejněných od března 2003 do dubna 2012, zjistit, zda na sebe navazují a jestli existuje souvislost mezi nimi. Dalším úkolem analýzy bylo zjistit, jestli existuje souvislost mezi těmito dokumenty a výzvami globálních grantů vyhlašovaných Olomouckým krajem v rámci Operačního program Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

První, teoretická část diplomové práce prostřednictvím literární rešerše vytyčuje základní ukotvení práce. Vychází z obecných pojmů vzdělání a vzdělanosti, přes lidský kapitál se dostává k systému školství a vzdělácímu systému České republiky. Zdrojem pramenů jsou díla autorů, kteří se dlouhodobě zabývají problematikou vzdělání a vzdělávání. Objevuje se zde i ojedinělý názor Ivana Illicha, který navrhuje oprostění se od školní docházky, ani on však nezavrhuje vzdělání ve všech jeho podobách. Tento názor ovšem svými pracemi vyvracejí všichni ostatní citovaní autoři, kteří si potřebnost vzdělání v různých podobách, a tedy i to školní, uvědomují. Za všechny uveďme Paula Liessmana, jenž považuje vzdělání za vzácný statek, který se získává s námahou.

Od teoretického vytyčení pojmů týkajících se vzdělání pokračuje práce k samotné vzdělávací soustavě České republiky. Její jednotlivé stupně, které lze studiem dosáhnout, jsou vytyčeny sedmi stupni soustavy ISCED-97, viz tabulka č. 1. Nedílnou součástí vzdělávacího systému se od roku 2003 staly analyzované dokumenty rozvoje jednotlivých krajů, které vznikají na základě zákona 561/2004 Sb. Školský zákon. Na ně navazují obdobné dokumenty, které zpracovává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v rámci České republiky. Vzhledem k tomu, že se kraje, spolu s obcemi, staly po svém vzniku v roce 2000 zřizovateli většiny škol a školských zařízení, jsou analyzované dokumenty základní součástí dokumentů vzdělávací soustavy České republiky. Spolu se Školským zákonem tvoří rámec rozvoje školské soustavy České republiky. Na rozdíl od zákona a dalších dokumentů přímo reagují na požadavky škol a školských zařízení a na aktuální vývoj jejich potřeb. Na základě v nich obsažených střednědobých záměrů, viz

tabulka č. 21, dochází k rozvoji jednotlivých typů škol v krajích. V následující části budou souvislosti a návaznoti jednotlivých dokumentů sloužit p lepšímu pochopení analyzovaných dat a jejich vzájemných dokumentů.

Další část je věnována pojmům region, regionalistika a regionální rozvoj. Region je zde slovy Josefa Postránackého definován jako jako předmět studia regionalistiky, jako komplex vznikající regionální diferenciací krajiny. Jak ale uvádí dále, vybrat z velkého množství definic, není lehké. Vzhledem k zaměření práce na Olomoucký kraj a jeho vzdělávací soustavu, je nedílnou součástí vymezení tohoto kraje z hlediska typologie regionů. Z nepřeberného množství typologií byly vybrány čtyři. Jedním z nich je i jednoduchý model klasifikace na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1059/2003. Na základě tohoto rozdělení je Olomoucký kraj zařazen spolu s krajem Zlínským do kategorie NUTS 2 – Region Střední Morava a kategorie NUT 3 – Olomoucký kraj. Tato typologie bya zavedena pro potřeby čerpání finančních prostředků z Evropské unie. Toto čerpání je prováděno na základě dokumentů regionálního rozvoje, jejichž stručnou charakteristiku obsahuje další část práce. Základním dokumentem je Zákon o podpoře regionálního rozvoje 248/200 Sb. A na něj navazující Strategie regionálního rozvoje České republiky. Na jednotlivé programové období Evropské unie se zpracovává Společný strategický rámec, na jehož základě byl zpracováván Národní strategický rámec, který pro období 2014-2020 nahradila Dohoda o partnerství. Z těchto dokumentů rozvoje vychází jednotlivé operační programy, viz tabulka č. 3, 4, a tedy i výzvy grantových schémat vyhlašovaných Krajskými úřady v rámci těchto operačních programů, v případě této práce Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost. I zde je pochopení návaznosti jednotlivých dokumentů regionálního rozvoje a jejich návaznost na čerpání finančních prostředků z Evropské unie potřebné pro uvědomění si důležitosti grantových schémat a jejich výzev.

Prvním dílčím úkolem bylo sekundární a komparativní analýzou dat obsažených dokumentů rozvoje školství a školské soustavy Olomouckého kraje zjistit, zda existuje kontinuita jednotlivých dokumentů. Na základě analýzy se ukázalo, že tyto dokumenty tvoří na sebe navazující, vysoce koncepční rámec rozvoje školské soustavy Olomouckého kraje. Jak již bylo uvedeno, návaznost se projevuje v části obsahující střednědobé návrhy,

uvedené v tabulce č. 21. Ty, které se projevily jako trvalejšího charakteru, například restrukturalizace, a optimalizace školství, spočívající ve snížení počtu škol a vyučovaných oborů, jsou obsaženy i v dalších dokumentech a jejich postupné řešení trvá vlastně dodnes, viz příloha č. 1. Další, například schvalování změn v síti škol Radou kraje nebo zajišťování kvality, monitorování a hodnocení vzdělávání, byly v daném časovém období vyřešeny nebo jejich plnění probíhalo a probíhá dosud, ale stalo se samozřejmostí a není je tedy potřeba opakovat. Takové jsou nahrazeny dalšími, jejichž řešení se v dané chvíli jevilo jako potřebné a neodkladné. Tak se v dalších dokumentech objevila potřeba zkvalitnění dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, zkvalitnění výuky Anglického jazyka na středních odborných školách, podpora středních odborných škol technického zaměření a další. U posledního návrhu je potřeba podotknout, že všechny sloučené školy patří mezi střední odborné. Nebylo sloučeno nebo zrušeno jediné gymnázium. Ale jak už bylo uvedeno výše, i to odpovídá návrhům v dokumentech, kdy je uváděna potřeba nezřizovat další školy a nové obory. Tímto zvláštním způsobem je tomuto úkolu vlastně vyhověno.

Od přechodu povinnosti zřizovat školy a školská zařízení z MŠMT na krajské úřady a obce, se podle analýzy dokumentů rozvoje, jevil počet a struktura škol a jimi poskytovaných oborů jako dlouhodobě neudržitelný a neufinancovatelný. Vedení Kraje a Odboru školství se rozhodlo nastolit linii snižování počtu škol a školských zařízení tak, aby nedocházelo k jejich zbytečnému rušení. Jak uvádí tabulka č. 20, počty středních škol zřizovaných krajem byly za sledované období sníženy o 15. Toto snižování se, jak bylo několikrát uvedeno, netýkalo gymnázií. Restrukturalizace počtu škol a počtu vzdělávacích oborů bylo prováděno promyšleně, ne pouhým rušením nepotřebných škol a oborů v jednotlivých městech a okresech. Tato dlouhodobá koncepce restrukturalizace školství přináší výsledky v současnosti, kdy dochází k neustálému geografickému poklesu počtu nastupujících studentů na střední školy. Na rozdíl od jiných krajů, v Olomouckém kraji, na základě této restrukturalizace v minulosti, nedochází k bezhlavému snižování počtu škol a oborů.

Dalším dokladem koncepčnosti práce úředníků při tvorbě dokumentů je začlenění kompletní sítě škol v kraji, kterou tvoří nejen školy krajské, ale i soukromé a církevní, do jednotlivých částí dokumentu, viz tabulka č. 10 - 14. Při vzniku dokumentů tedy dochází

ke spolupráci kraje s ostatními zřizovateli škol a školských zařízení, ať už to jsou obce nebo soukromí zřizovatelé. I na této skutečnosti je vidět, že se kraj snaží o postižení celé struktury sítě škol, které se účastní na vzdělávání v Olomouckém kraji.

Měřítkem úspěšnosti procesů, tedy restrukturalizace škol a zkvalitnění výuky, nastartovaných v dokumentech neúspěšnost v uplatňování absolventů škol v Olomouckém kraji. Poměrně vysokou neúspěšnost 23 % v roce 2003, při vydání prvního dokumentu, se o tři roky později pdařilo snížit na 14,4 % a v roce 2008 dokonce na 8,8 %. Opětovný nárůst byl zaznamenán v roce 2010, kdy bylo nezaměstnaných absolventů 17,6 %. Ovšem toto číslo lze z velké části přičítat začínající celosvětové krizi a s ní souvisejícím nárůstem nezaměstnanosti obecně. Uvedená čísla naznačují, že cesta ke zkvalitnění školství v Olomouckém kraji započatá na začátku tisíciletí, při převzetí školského systému kraji, pokračuje úspěšně.

Druhá část práce je zaměřena na čerpání finančních prostředků z operačních programů Evropské unie, převážně na výzvy grantových schémat vyhlašovaných Olomouckým krajem. Analýzou jednotlivých výzev bylo ukázáno, že souvislost těchto výzev a dokumentů rozvoje školství existuje, zejména v zaměření jednotlivých výzev na problémy totožné se střednědobými návrhy. Obsah výzev odpovídá střednědobým návrhům obsaženým v dokumentech, například zaměření na zkvalitnění výuky zaváděním nových technologií a práce pedagogů, viz tabulka 21, 22. V rámci těchto výzev dochází k potřebné finanční podpoře škol. V současnosti hlavně škol technického zaměření. Náplň grantových schémat je samozřejmě podřízena základním dokumentům OPVK a vychází z dokumentů regionálního rozvoje České republiky, ale kraj jako zprostředkující subjekt se v rámci projektů, jejichž realizace je prováděna na jeho území, snaží podporovat školy nejen jim zřizované, ale i školy soukromých a církevních zřizovatelů. Ukazuje se, že zpočátku minimální úspěšnost podaných žádostí, viz tabulka č. 24, se v průběhu čerpání zvyšuje, viz tabulka č. 25, 26 a lze doufat, že tento trend bude pokračovat. Ukazuje se, že přes prvotní podcenění nebo neznalost, kdy v první výzvě grantových schémat uspělo pouze 20 žádostí z 202 podaných, tedy pouze 10 % úspěšnost. Vývoj se v minulém programovém období ubíral cestou zvyšování kvality podaných žádostí. Lze tak usuzovat z neustálého snižování jejich počtu. V poslední výzvě se tento poměr zvýšil na 20 %, kdy bylo schváleno 17 z 83

podaných žádostí. V úspěšnosti schvalování projektů vedou po celé programovací období 2007 – 2013 gymnázia. Jejich procentuální úspěšnost schválených k podaným žádostem je pro jednotlivé výzvy 19 %, 20 % a 46 %. Ještě výraznější je jejich úspěšnost k celkovému počtu schválených žádostí, kdy pro jednotlivé výzvy je to 25 %, 19 % a 41 %, což je v rámci porovnání s úspěšností ostatních typů škol, včetně vysokých, výrazný výsledek. Počet schválených žádostí se v jednotlivých výzvách nijak výrazně nezvyšoval, u první výzvy 20, u druhé 21 a u třetí 17 úspěšných projektů, viz tabulky č. 24, 25, 26. Z těchto výsledků by se dalo usuzovat, že vázne spolupráce kraje a především Odboru školství s jednotlivými školami při zpracování těchto žádostí. Odbor školství školám v čerpání finančních prostředků prostřednictvím projektu z Operačních program nebrání, o nějaké zvláštní podpoře jednotlivých škol však nelze hovořit, jak vyplynulo nepřímo ze strukturovaných rozhovorů s tvůrci dokumentů. Tuto podporu, při tvorbě a podávání projektových žádostí, poskytuje žadatelům Krajský úřad a MŠMT prostřednictvím Opračního programu Technická podpora a v rámci tohoto operačního programu pořádných seminářů pro tvůrce projektů. Ovšem účast na těchto seminářích je omezená a pouze dobrovolná. Bylo by samozřejmě přínosné, kdyby Odbor školství Krajského úřadu disponoval minimálně jedním zkušeným projektový manažerem, který by koordinoval zpracovávání projektových žádostí a konzultoval s pracovníky škol jejich dotazy a nesrovnalosti týkající se dané problematiky. Zjišťování potřebných informací k tvorbě projektových žádostí by se nejen zrychlilo, ale zpřesnilo. Podle dotazovaných existuje možnost konzultace problémů spojených s tvorbou projektových žádostí s pracovníky jednotlivých odborů kraje. Podle svých zkušeností ale vím, že dotazy jsou pokládány ne vždy tomu, koho se týkají. Ne každý ředitel školy má trpělivost a čas dopátrat se, kdo je kompetetntní na jeho dotaz odpovědět.

Závěrečná část diplomové práce je věnována expertnímu a strukturovaným rozhovorům s tvůrci dokumentů. Jde o tvůrce jak z řad pracovníků Odboru školství Krajského úřadu, tak z řad ředitelů škol, kteří se na vzniku dokumentů významě podílejí, ať už jako tvůrci samotní nebo přispěvatelé, jak bylo doloženo v jejich odpovědích, viz přílohy 2, 3, 4. Právě pro předpokládanou možnost doplnění informací, především o samotném průběhu vzniku dokumentů, které pouhým jejich studiem a komparativní analýzou nelze zjistit, byla použita tato technika. Dotazováním se podařilo zjistit, že spolupráce jednotlivých skupin,

tedy pracovníků krajského úřadu a ředitelů škol, je poměrně významná, rozsáhlá časově i objemem práce a přínosná pro konečnou podobu dokumentů. Každý z tvůrců se na dokumentech podílí jiným způsobem. U prvního, jako pracovníka Odboru školství, je přínost při tvorbě největší. Sbírá a zpracovává podněty a připomínky od jednotlivých pracovních skupin, které jsou na začátku tvůrčího procesu ustanoveny. V těchto pracovních skupinách jsou zainteresováni ostatní dva dtazovaní, první jako vedoucí jedné z nich, který provádí první protřídění přijatých podnětů a zpracovaný materiál poskytuje dalším pracovníkům krajského úřadu. Druhý jako přispěvatel, který posílá své návrhy vedoucímu pracovní skupiny pro jeho typ škol. Ovšem jak uvádí *„Také já jsem jako ředitel gymnázia zpracovával připomínky a náměty, které jsme zformulovali na škole* (D3)*.“* Z odpovědi je tedy zřejmé, že do tvorby dokumentů se zapojují i ostatní pracovníci škol, jejich poznatky pak zpracuje a odešle vedoucímu pracovní skupiny.

Doporučením, vyplývajícím z analýzy dat a provedených rozhovorů, by mělo být zapojení i ostatních pedagogických pracovníků škol, kteří se zatím tvorby účastní jen zprostředkovaně, prostřednictvím ředitelů. Dalším krokem, který tvůrce čeká, je zapojení nově jmenovaných ředitelů, kteří by do tohoto procesu mohli přinést nové, neotřelé nápady a návrhy. Jak bylo konstatováno obměna na těchto funkcích je na krajských školách v poslední době výrazná a je tedy potřeba nově jmenované ředitele škol do tohoto procesu co nejrychleji zapojit, protože se blíží termín zpracování a vydání nového dokumentu.

Větším problémem je, jak vyplynulo z rozhovorů, spolupráce úředníků krajského úřadu se školami při tvorbě a podávání projektových žádostí v rámci OPVK. Tato činnost je podhodnocena. Pouhé konstatování, že školy jsou samostatné právní subjekty, neobstojí. Tento problém se onjevil již v předcházející části analýzy, která byla zaměřena na výzvy grantových schemat. Některé školy, podle výsledků jednotlivých výzev, viz tabulky č. 24, 25, 26, 28 a 29, tápaly při tvorbě projektových žádostí. Dokazuje to zejména pouze 10 % úspěšnost podaných žádostí. Odbor školství, jako zástupce zřizovatele, nechává osvětu na jiných, možná kompetentnějších, odborech. Jak uvádějí všichni dotazovaní, je pouze na školách zda a jaký projekt podají ke schválení. Bylo by třeba, aby v nastávajícím programovém období, pracovníci škol, kteří žádosti zpracovávají, měli možnost konzultací jak technických, tak právních v této problematice. Všichni by si měli uvědomit, že finanční

prostředky z grantových i jiných výzev pomohou školám v modernizaci a rozvoji a jsou v současném systému dotací nenahraditelné.

Odpověď na cíl práce, zda jednotlivé dokumenty rozvoje na sebe vzájemně navazují a jestli existuje návaznost na výzvy grantových schémat, se sekundární a komparativní analýzou dat doplněnou o strukturované dokumenty, podařilo najít. Jednotlivé dokumenty na sebe navazují, jak strukturou, tak i obsahem. Každý následný dokument obsahuje data, která přímo navazují na dokument předešlý, a dokumentují tak učitý vývoj školství v kraji, viz kapitola 5. Také grantová schémata doplňují a navazují svými podporovanými aktivitami střednědobé návrhy obsažené v dokumentech, viz tabulky 21, 22. Grantová schémata vycházejí z podmínek Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a z horizontálních témat regionálního rozvoje. Je tedy nasnadě, že jednotlivé dokumenty jsou spolu vzájemně propojené a tvoří základní rámec rozvoje školství v Olomouckém kraji. Stejně je tomu však jistě i v ostatních krajích.

Zpracování této diplomové práce pomohlo i mně, který již delší dobu spolupracuje se školami v Olomouckém kraji na čerpání evropských dotací, pochopit princip rozvoje vzdělávací soustavy a škol, který provádí odbor školství Olomouckého kraje. Sám jsem některé změny v síti škol, jejich slučování, zachovávání počtu gymnázií přes deklamovanou potřebu podpory škol technického zaměření, považoval za nesystematické a nekoncepční. Ovšem v souvislostech zjištěných v této práci jsem byl nucen některé tyto názory přehodnotit.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BRYCHTOVÁ, Š. ***Úvod do regionalistiky: pro prezenční formu studia.*** 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006. 121 s. 80-7194-871-3.

HUDEČKOVÁ, H., LOŠŤÁK, M., ŠEVČÍKOVÁ, A. ***Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*** 1. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2006. 189 s. 9280-213-1413-3.

KOLEKTIV AUTORU. ***Úvod do regionálních věd a veřejné správy*** 5. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk 2008. 455 s. 978-80-7380-086-4.

TOMŠÍK, K. ***Evropská integrace a environmentální ekonomika***. 3. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2009, 119 s. ISBN 978-80-213-1977-6.

WOKOUN R., MALINOVSKÝ J. A KOL., ***Regionální rozvoj***, 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2008, 475 str. ISBN 978-80-7201-699-0

MAREŠ, J., PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. ***Pedagogický slovník***. 6. vyd. Praha: Portál, 2009. 340 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

MAJER E., MAJEROVÁ, V. ***Empirický výzkum v sociologii venkova a zemědělství Část II.*** 1. Vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2007, 276 s. ISBN 978-80-213-1671-3.

GAVORA, P. ***Úvod do pedagogického výzkumu***. 1. vyd. Brno: Paido, 2000. 208 s. ISBN 80-85931-79-6.

GIDDENS, A.: ***Sociologie***. Praha: Argo, 1999. 595 str. ISBN 80-7203-124-4

KASPER, T., KASPEROVÁ, D.: ***Dějiny pedagogiky***. Praha: Grada. 2008. 224 str. ISBN 978-80-247-2429-4

KELLER, J., TVRDÝ, L.: ***Vzdělanostní společnost***. Praha: SLON. 2008. 183 str. ISBN 978-80-86429-78-6

KOLEKTIV AUTORU: ***Velký sociologický slovník***. Praha: Karolinum. 1996. 1627 str. ISBN 80-7184-310-5

JANDOUREK, J. ***Sociologický slovník***. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0.

LIESSMAN, K. P.: ***Teorie nevzdělanosti***. Praha: Academia. 2010. 127 str. ISBN 978-80-200-1677-5

PRŮCHA J., VETEŠKA J. ***Andragogický slovník***, 1. vyd., Praha: Grada Publishing, 2012, 296 s. ISBN 978-80-247-3960-1

DOČEKALOVÁ P., Švec K. a kol. ***Úvod do politologie***, 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010, 255 s. ISBN 978-80-247-2940-4

VALIŠOVÁ A., KOSÍKOVÁ H. ***Pedagogika pro učitele***, 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, 459 str. ISBN 978-80-247-2257-9

OCHRANA F. a kol. ***Veřejný sektor a veřejné finance*** 1 vyd. Praha: Grada Publishing 2010 264 str. ISBN 978-80-247-3228-2

DURKHEIM É., ***The rules of sociological method*** 8th ed., Chicago, 1982, Ill.: The University of Chicago press, lx, 146 s

KELLER J. ***Úvod do sociologie,*** 5 vyd. Praha: Sociologické nakladatelství 2006 118 str. ISBN 80-86429-39-3

VETEŠKA J., TURECKIOVÁ M. ***Kompetence ve vzdělávání,*** 1. vyd. Praha: Grada 2008. 160 str. ISBN 978-80-247-1770-8

MŠMT: Prováděcí dokument k Operačnímu programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. MŠMT. 2012

MŠMT: Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky (2011 – 2015). MŠMT. 2011

OLOMOUCKÝ KRAJ: Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje. Olomoucký kraj. 2003

OLOMOUCKÝ KRAJ: Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje. Olomoucký kraj. 2006

OLOMOUCKÝ KRAJ: Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje. Olomoucký kraj. 2008

OLOMOUCKÝ KRAJ: Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje. Olomoucký kraj. 2012

Zákon č. 560/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Internetové zdroje

František Kubeš. Strategie-regionalniho-rozvoje-CR-2014-2020. *www.mmr.cz.* [online]. 12.2.2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: *http://www.mmr.cz/cs/Podpora-regionu-a-cestovni-ruch/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-CR-2014-2020*

Petra Horáková. Evropský sociální fond. *www.op-vk.cz.* [online]. 3.12.2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: *http://www.op-vk.cz/cs/siroka-verejnost/obecne-informace/evropsky-socialni-fond.html*

tana. OPVK. *www.op-vk.cz.* [online]. 3.12.2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: *http://www.op-vk.cz/cs/siroka-verejnost/co-je-op-vk.html*

Výzvy. *www.kr-olomoucky.cz.* [online]. 3.12.2013 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: *https://www.kr-olomoucky.cz/vyzvy-c-01-cl-794.html*

O Olomouckem kraji. *www.kr-olomoucky.cz.* [online]. 26.2.2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: *https://www.kr-olomoucky.cz/o-olomouckem-kraji-cl-1362.html*

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Střední školy v Olomouckém kraji sloučené v rámci optimalizace školské soustavy ve sledovaném období

Příloha č. 2: Záznam rozhovoru s dotazovaným č. 1

Příloha č. 3: Záznam rozhovoru s dotazovaným č. 2

Příloha č. 4: Záznam rozhovoru s dotazovaným č. 3

Příloha č. 1

Střední školy v Olomouckém kraji sloučené v rámci optimalizace školské soustavy ve sledovaném období

- Středního odborného učiliště zemědělského, Uničov, Stromořadí 420 s Integrovanou střední školou a Odborným učilištěm, Uničov, Moravské nám. 681
- Střediska praktického vyučování, Přerov, Blahoslavova 2 se Střední odbornou školou a Středním odborným učilištěm, Přerov, Šířava 7
- SOU Přerov, Kojetínská ul. s Integrovanou střední školou technickou Přerov, Kouřílkova 8 s a následně pak sloučení se Střediskem praktického vyučování, Přerov, 9. Května 194
- Střediska praktického vyučování - strojírenského, Šumperk, Uničovská 2 a Střediska praktického vyučování - strojírenského, Šumperk, Nemocniční 13 se Střední odbornou školou a Středním odborným učilištěm, Šumperk, Gen. Krátkého 30
- Střediska praktického vyučování, Prostějov - Krasice, Západní 75 se Středním odborným učilištěm obchodním, Prostějov, nám. Edmunda Husserla 1
- Střední zemědělské školy, Olomouc, U Hradiska 4 se Středním odborným učilištěm zemědělským, Odborným učilištěm a Učilištěm, Olomouc, Gorazdovo nám. 1
- Střední zemědělské školy, Přerov, Osmek 47 se Středním odborným učilištěm zemědělským a Odborným učilištěm, Lipník nad Bečvou, Tyršova 781
- Středního odborného učiliště a Učiliště Šternberk, Dvorská 13 se Středním odborným učilištěm lesnickým a Učilištěm, Šternberk, Opavská 4
- Střední odborné školy a Středního odborného učiliště železničního a stavebního, Šumperk, Bulharská 8 se Střední odbornou školou památkové péče, Šumperk, 28. října 1
- Středního odborného učiliště a Učiliště Don Bosco, Vřesovice 107 se Švehlovou střední odbornou školou, Prostějov, nám. Spojenců 17
- Švehlova střední odborná škola, Prostějov, nám. Spojenců 17. se Středním odborným učilištěm zemědělským, Prostějov, Svatoplukova 80
-Gymnázium Jana Blahoslava, Přerov, Generála Štefánka 10 a Střední pedagogická škola, Přerov, Denisova 3
- Střední odborné učiliště stavební, Přerov, Bří Hovorkových 17 s Střední odborná škola a Střední odborné učiliště technické, Přerov, Kouřílkova 8

- Střední škola technická, Mohelnice, 1. máje 2 se Středním odborným učilištěm zemědělským, Loštice, Palackého 338. Nástupnickou organizací se stala **Střední škola technická a zemědělská Mohelnice**.

- Střední průmyslová škola a Obchodní akademie, Uničov, Školní 164 se Střední odbornou školou a Středním odborným učilištěm, Uničov, Moravské nám. 681. Nástupnickou organizací se stala **Střední průmyslová škola a Střední odborné učiliště Uničov**.

- Švehlova střední škola, Prostějov, nám. Spojenců 17 se Středním odborným učilištěm stavebním Prostějov, Fanderlíkova 25. Nástupnickou organizací se stala **Švehlova střední škola polytechnická Prostějov**.

- Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Šumperk, Gen. Krátkého 31 se Střední školou železniční a stavební, Šumperk, Bulharská 8. Nástupnickou organizací se stala **Střední škola železniční, technická a služeb Šumperk.**

- Střední škola gastronomie, Jeseník, U jatek 8 se Střední odbornou školou a středním odborným učilištěm zemědělským, Horní Heřmanice 47. Nástupnickou organizací se stala **Střední škola gastronomie a farmářství.**

Příloha č. 2 – dotazovaný č. 1

Zázanamový arch pro expertní rozhovor

Dotazovaný č. 1 **Pohlaví:** muž **Věk:** 45 let

Jaká byla Vaše účast na tvorbě dokumentů dlouhodobého rozvoje školství Olomouckého kraje?

Z pozice vedoucího oddělení krajského vzdělávání jsem koordinoval činnost pracovních skupin ředitelů škol a školských zařízení zřizovaných Olomouckým krajem, pracovníků odboru školství a členů poradních orgánů kraje, kteří se podíleli na zpracování dlouhodobého záměru.

Jak probíhá tvorba dokumentů?

- Garantem zpracování je odbor školství, který úzce spolupracuje s pracovními skupinami ředitelů škol (pracovní skupiny dle typů škol) – společně zpracují pracovní verzi
- Pracovní verzi připomínkují členové Výboru pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost Zastupitelstva Olomouckého kraje a Rady pro rozvoj lidských zdrojů
- Připomínky jsou opět konzultovány v pracovních skupinách a zapracovány
- Následně je opět materiál předložen členům Výboru pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost Zastupitelstva Olomouckého kraje a Rady pro rozvoj lidských zdrojů
- Materiál je také zaslán k připomínkování na ministerstvo školství
- Připomínky jsou předloženy členům Výboru pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost Zastupitelstva Olomouckého kraje a Rady pro rozvoj lidských zdrojů a dle jejich povahy případně zapracovány
- Materiál je předložen do Rady Olomouckého kraje
- Materiál je předložen ke schválení Zastupitelstvu Olomouckého kraje

Reagují dlouhodobé dokumenty na aktuální potřeby škol?

Samozřejmě, vždyť se jejich ředitelé podílí na zpracování dokumentu. Dokument ovšem stanovuje obecné priority školství v kraji, nejde do úrovně jednotlivých škol a nestanovuje priority pro jednotlivé školy.

Jak se jednotliví zástupci škol podílejí na vzniku dokumentů?

To vyplívá z odpovědi na jednu z předešlých otázek (otázka druhá – poznámka tazatele)

Existuje systém slučování škol?

Dlouhodobý záměr obsahuje kritéria rozvoje vzdělávací soustavy Olomouckého kraje. V souladu s těmito kritérii je postupováno v případě racionalizace sítě škol. (kraj převzal celkem 170 škol a školských zařízení, nyní jich máme 116)

Připomínkuje někdo, např. ředitelé škol, ostatní zřizovatelé, soukromé školy dokumenty před vydáním?

Ano, připomínkují je i ředitelé škol jiných zřizovatelů, v Olomouckém kraji pohlížíme na školství jako na celek, a proto obsahuje dlouhodobý záměr i kapitolu školy jiných zřizovatelů

Probíhá v souvislosti s přípravou „evropských projektů“ mezi krajským úřadem a školami nějaká spolupráce, případně příprava tvůrců projektů?

Myslíte, když škola chce podat projekt, zda jeho zaměření konzultuje s krajem? V případě, že projekt nemá kofinancování ze strany kraje, je nám posláno pouze sdělení, že projekt škola podala, v případě kofinancování je třeba projekt před podáním dát do rady kraje.

Byla spíše myšlena pomoc se vzděláváním pracovníků škol v tvorbě a přípravě projektových žádostí.

I tady pomoc probíhala od samého začátku, kdy bylo možno projektové žádosti podávat. Na tomto se ale nepodílí přímo Odbor školství, ale Odbor grantových schémat, který pořádá ve spolupráci s MŠMT nejrůznější vzdělávání pracovníků, nejen škol. Odbor školství pouze zvyšuje povědomí ředitelů škol o konání těchto vzdělávacích seminářů. Samozřejmě školy mají plnou podporu kraje na účasti v projektech nejen grantových schémat vyhlašovaných krajem, ale v projektech z Evropské unie obecně.

Příloha č. 3 dotazovaný č. 2

Zázanamový arch pro strukturovaný rozhovor č. 1

Dotazovaný č. 2 **Pohlaví:** muž **Věk:** 54 let

Jaká je role ředitele školy při přípravě podkladů dokumentů rozvoje školství v Olomouckém kraji?

Garantem přípravy a zpracování podkladů pro tvorbu dlouhodobého záměru v Olomouckém kraji v oblasti školství je odbor školství. Odbor školství stanovil pracovní skupiny podle jednotlivých typů škol a garanta z řad ředitelů, kteří v daném termínu zpracovávali zaslané připomínky a náměty ředitelů jednotlivých škol.

To znamená, že nejdříve jsou osloveni všichni ředitelé a vyzváni ke spolupráci?

Ano, všichni ředitelé mohou posílat své připomínky k dokumentům rozvoje. Ty jsou shromažďovány, vyhodnocovány a vybírány a vybrané připomínky jsou posílány k posouzení na Odbor školství, kde jsou opět posouzeny a případně zařazeny do dokumentů.

Zúčastnil jste se vy, ve své funkci, nějakým způsobem na přípravě dokumentů?

Ve své funkci ředitele VOŠ a SŠ jsem byl pověřen odborem školství zpracovat podněty, připomínky a náměty ředitelů za VOŠ Olomouckého kraje.

Také jsem jako ředitel SŠ připomínky a náměty k DZ posílal řediteli pověřenému jejich zpracováním za jednotlivé SŠ.

Jsou dokumenty rozvoje připravovány ve spolupráci se školami, konzultují s Vámi pracovníci Krajského úřadu jednotlivé návrhy rozvoje školství?

Jak vyplývá z odpovědí na předešlé otázky, dokumenty DR jsou se školami konzultovány v návaznosti na jejich typ a jejich zaměření.

Jsou Vám dány hotové dokumenty před zveřejněním k připomínkování?

Hotové dokumenty jsou projednány na poradě ředitelů všech škol Olomouckého kraje s možností následných připomínek, neprojednávají se tedy s řediteli škol jednotlivě, což by ani nebylo možné, ale ředitelé škol jsou s dokumentem seznámeni hromadně.

Jaký vliv mají na chod a rozvoj školy dlouhodobé návrhy rozvoje?

Dokumenty DR pro chod škol mají velký význam. Patří mezi velmi důležité dokumenty, ze schválených dokumentů vychází vlastní koncepce školy, při otevírání nových oborů na školách se z nich vychází.

Probíhá nějakým způsobem konzultace úředníků krajského úřadu se školami při přípravě výzev grantových schémat, zohledňují při této přípravě potřeby škol obecně?

Při přípravě projektů má možnost škola, ředitel využít konzultace s úředníkem kraje příslušného odboru. Jsou organizovány semináře, kde jsou zástupci škol seznamováni s novinkami při tvorbě projektových žádostí. Je jen na jednotlivých školách, jak k těmto možnostem přistoupí. Školy jsou samostatné subjekty a jako takové mají možnost rozhodování.

Probíhá nějakým způsobem podpora a spolupráce Krajského úřadu při tvorbě projektových žádostí na čerpání finančních prostředků z OPVK?

Vlastní projektovou žádost podává každá škola individuálně s možností využití konzultací jednotlivých odborů kraje v návaznosti na obsah a záměr projektu.

Příloha č. 4 dotazovaný č. 3

Zázanamový arch pro strukturovaný rozhovor č. 2

Dotazovaný č. 3 **Pohlaví:** muž **Věk:** 50 let

Jaká je role ředitele školy při přípravě podkladů dokumentů rozvoje školství v Olomouckém kraji?

Při tvorbě dokumentů odbor školství určí pracovní skupiny podle typů škol ve kterých působí jednotlivý vybraní ředitelé, kteří zpracovávají připomínky a náměty svých ostatních kolegů, ředitelů jednotlivých škol.

Zúčastnil jste se vy, ve své funkci, nějakým způsobem na přípravě dokumentů?

Také já jsem jako ředitel gymnázia zpracovával připomínky a náměty, které jsme zformulovali na škole.

Jsou dokumenty rozvoje připravovány ve spolupráci se školami, konzultují s Vámi pracovníci Krajského úřadu jednotlivé návrhy rozvoje školství?

Samozřejmě. Už z existence vytvořených skupin vyplývá, že pracovníci Odboru školství nechají zástupce jednotlivých škol vyjádřit se k jejich aktuálním potřebám. Je ale samozřejmé, že nemohou být použity všechny podklady, které jednotlivé školy zašlou. Tyto materiály projdou dvojím sítem, nejdříve pracovních skupin a později pracovníků Odboru školství. Jen ty nelepší z nevržených námětů jsou v závěru použity k vytvoření dokumentů rozvoje školství.

Jsou Vám dány hotové dokumenty před zveřejněním k připomínkování?

Hotové dokumenty jsou projednány na poradě ředitelů všech škol Olomouckého kraje s možností následných připomínek.

Jaký vliv mají na chod a rozvoj školy dlouhodobé návrhy rozvoje?

Dokumenty rozvoje jsou jedním ze stěžejních podkladů pro fungování a rozvoj školství v Olomouckém kraji. Z nich se vychází při stanovování normative pro jednotlivé školy a

významné místo mají i při schvalování nových oborů na jednotlivých školách, kdy se vychází z dlouhodobých záměrů formulovaných v dokumentech.

Probíhá nějakým způsobem konzultace úředníků krajského úřadu se školami při přípravě výzev grantových schémat, zohledňují při této přípravě potřeby škol obecně?

V přípravném období, před vyhlášením výzev, jsou organizovány semináře, kde jsou zástupci škol seznamováni s tvorbou projektových žádostí. Není problem se na tyto semináře přihlásit a novinky použít ke tvorbě projektových žádostí. Také pracovníci Odboru grantových schémat jsou nápomocni při tvorbě těchto žádostí.

Probíhá nějakým způsobem podpora a spolupráce Krajského úřadu při tvorbě projektových žádostí na čerpání finančních prostředků z OPVK?

Školy jsou samostatné subjekty a nikdo jim tedy nemůže určovat, jestli se projektů účastnit nebo ne. Je tedy pouze na jednotlivých školách, jestli project podají nebo ne. Samozřejmě zájmem Odboru školství je, aby školy tyto projekty podávaly a na čerpání peněz z fondů EU se podíleli. Důležitost pro rozvoj technického zázemí škol a modernizaci vzdělávaní si uvědomují všichni.